

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

«Дзяржава садзейнічае развіццю культуры...»

(З артыкула 51 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь)

**15 сакавіка —
ДЗЕНЬ
КАНСТЫТУЦЫІ
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

С. 2

**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр Лукашэнка павіншаваў
народнага артыста краіны
Уладзіміра Гасцюхіна з 65-годдзем.**

«Вы — адзін з вялікіх майстроў сучаснага тэатра і кінематографа, чый талент мае глыбінныя народныя карані, а лёс з'яўляецца выдатным прыкладам нязменнай вернасці высокім маральным і эстэтычным ідэалам. Створаныя Вамі з непаўторным майстэрствам яркія вобразы сапраўдных герояў, мужных і моцных духам людзей па праве з'яўляюцца найлепшымі творчымі прыкладамі нашай культуры і заўсёды ўражваюць глядачоў.

Мы глыбока паважаем Вас не толькі як выдатнага акцёра і рэжысёра, але і шчырага патрыёта Беларусі», — гаворыцца, у прыватнасці, у віншаванні...

**ПРЫКЛАД
НЯЗМЕННАЙ
ВЕРНАСЦІ**

С. 3

Фота Юрыя ІВАНОВА

Змяненні і дапаўненні

На вясновай сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь дэпутаты плануюць прыняць у першым чытанні законапраект “Аб унясенні дапаўненняў і змяненняў у Закон Рэспублікі Беларусь “Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь”.

Аб гэтым “К” паведаміла намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навучы і навукова-тэхнічным

прагрэсе Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Святлана Сухавей.

Законапраект распрацаваны ў выкананне Даручэння, прадугледжанага Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 19 кастрычніка 2010 г. № 542 “Аб правядзенні культурна-вядоўшчых мерапрыемстваў”.

Унесеным праектам Закона Рэспублікі Беларусь “Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь” ўводзяцца паняцці “культурна-вядоўшчыя мерапрыемствы” і “культурнае мерапрыемства”, даюцца іх азначэнні. У новай рэдакцыі выкладаецца артыкул 43 За-

кону “Правядзенне культурна-вядоўшчых мерапрыемстваў”, які носіць адсылачны характар, што дазволіць аператыўна, з улікам практыкі прымянення і магчымасцей новых тэхналогій, праводзіць карэктуючую заканадаўства ў сферы культуры.

Акрамя таго, законапраектам прадугледжваецца ўдакладненне некаторых артыкулаў Закона, што датычацца дзейнасці прафесійных і аматарскіх калектываў, якія не з’яўляюцца арганізацыямі культуры (у прыватнасці, вызначаецца дзяржаўны орган, які можа прысвойваць найменні і званні гэтым калектывам), а таксама тэатральна-вядоўшчых арганізацый у частцы стварэння мастацкага савета (замест абавязковасці прапануецца магчымасць стварэння мастацкага савета).

15 сакавіка — Дзень Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь

Ключавыя магчымасці

Выстаўка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пад назвай “Ідэалогія беларускай дзяржавы: сутнасць, прызначэнне, магчымасці” прысвечана Дню Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Як паведамілі ў НББ, у экспазіцыі прадстаўлены дакументы, якія адлюстроўваюць ідэалогію беларускай дзяржавы. Больш за 200 выданых распаўсюджваюць пра ідэалагічныя канцэпцыі, што з’яўляюцца ключавымі на тэрыторыі нашай краіны, ролю палітычных інстытутаў

і грамадскіх арганізацый у важных для рэспублікі працэсах, ідэалагічны складнік у розных сферах жыццядзейнасці грамадства. Не абмінулі ўвагай тут і пытанні канстытуцыйнага права.

Выстаўка дапаможа маладому пакаленню асэнсаваць агульны каштоўнасці, што існуюць у нашай краіне, сутнасць дзяржаўнай палітыкі, дзейнасць ідэалагічных інстытутаў. Яна будзе карыснай і для навучоўцаў, выкладчыкаў, палітыкаў, дзяржаўных дзеячаў. З усімі дакументамі можна азнаёміцца ў чытальных залах бібліятэкі.

С.К.

3 пасяджэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Вылучаны на саісканне прэмій

Адбылося пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Першым пытаннем былі разгледжаны прапановы па вылучэнні кандыдатур на саісканне прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2011 — 2012 гады.

Як вядома, устаноўлены тры такія прэміі, што традыцыйна прысуджаюцца за вялікі ўклад ва ўмацаванне адно-

сін братэрства, сяброўства і ўсебаковага супрацоўніцтва паміж дзвюма дзяржавамі.

У Міністэрства паступілі хадайніцтвы аб вылучэнні творцаў на саісканне прэстыжнай прэміі. У выніку галасавання калегія вырашыла вылучыць на саісканне прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2011 — 2012 гады серыю жывапісных і графічных работ народнага мастака Беларусі Георгія Паплаўскага ды спектакль “Вяселле”

і калектыву яго стваральнікаў у складзе Уладзіміра Панкова, Максіма Абрэзкава, Генадзя Аўсяніківа, Генадзя Гарбука, Ігара Дзянісава, Зінаіды Зубковай, Мікалая Кірычэнькі.

На пасяджэнні калегіі быў зроблены аналіз працы па выкананні нормаў тэхнікі бяспекі ва ўстановах сферы культуры цягам мінулага года. Вялася гаворка і пра меры па прадудхіленні росту траўматызму ў арганізацыях, падпарадкаваных Міністэрству культуры. На пасяджэнні таксама разглядалася леташняя работа са зваротамі грамадзян у апарате Міністэрства.

Музейны тур

18 сакавіка ў Замкавым комплексе “Мір” пройдзе сумесная рабочая нарада прадстаўнікоў Міністэрства культуры і Міністэрства спорту і турызму краіны.

Як паведаміў “К” намеснік начальніка ўпраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шышкін, тема будучага мерапрыемства — “Узаемадзеянне музейных устаноў і турыстычных арганізацый: праблемы і шляхі вырашэння” — актуальная і важная. Таму ў нарадзе прымуць удзел галоўныя спецыялісты ўсіх абласных упраўленняў культуры, адказныя за развіццё музейнай справы свайго рэгіёна,

а таксама дырэктары рэспубліканскіх і абласных музеяў і іх філіялаў.

Як вядома, летась адбылася сумесная калегія Міністэрства культуры і Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь. Таму, па словах галоўнага спецыяліста ўпраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Беларусі Святланы Гаўрылавай, гэтая рабочая нарада — чарговы крок міністэрстваў у справе развіцця і ўдасканалення турыстычнай дзейнасці ў краіне.

На рабочей нарадзе будуць абмеркаваны, у прыватнасці, праблемы пошуку новых інтэрактыўных форм працы ўстановаў, агучаны прапановы па прыцягненні турыстаў у філіялы літаратурных музеяў класікаў беларускай літаратуры: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча...

Наступная сумесная нарада міністэрстваў, як паведаміла Святлана Гаўрылава, плануецца ў другім паўгоддзі 2011-га.

Дні Украіны

Начальнік аддзела міжнародных сувязей Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіл Кажура паведаміў “К”, што 21 сакавіка плануецца распачаць Дні культуры Украіны ў Беларусі.

Мяркуюцца, што ўрачыстае адкрыццё мерапрыемстваў пройдзе ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Нашы славянскія рэспублікі лучыць доўгае творчае сяброўства. Няма сумневу, што

чаканя вясновыя стасункі будучы, як і раней, цёплыя і плённыя.

Украінскую делегацыю ўзначаліць міністр культуры і турызму краіны-суседкі Міха-

іл Кульніак. Перад беларусамі выступіць Нацыянальны заслужаны акадэмічны ансамбль танца Украіны імя Паўла Вірскага. Апрача гэтага, запланаваны тэатральнае прадстаўленне, фотавыстаўка, кінапраграма. Выступленні сяброў-суседзяў пройдуць не толькі ў Мінску, але і ў Гомелі, Маладзечне.

Тым часам 9 сакавіка ў Львове адкрылася Нацыянальная выстаўка Беларусі ва Украіне. Звыш за сотню нашых прадпрыемстваў прэзентуюць суседзям сваю прадукцыю, у тым ліку — тавары беларускіх мастацкіх промыслаў.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ
На здымку: Нацыянальны заслужаны акадэмічны ансамбль танца Украіны імя Паўла Вірскага.

Прастора для спадчыны

Чарговым крокам у справе вяртання ўнікальных каштоўнасцей нацыянальнага значэння стала прэзентацыя віртуальнай рэканструкцыі першага беларускага Музея імя Івана Луцкевіча, які дзейнічаў у Вільні ў першай палове ХХ ст.

Дэманстрацыя праекта адбылася на пасяджэнні Камісіі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь па выяўленні, вяртанні, сумесным выкарыстанні і ўвядзенні ў навуковы і культурны абарот нацыянальных культурных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Беларусі. Пасяджэнне прайшло 9 сакавіка пад старшынствам намесніка міністра культуры Віктара Кураша і намесніка міністра замежных спраў Сяргея Алейніка. У выніку

было прынята рашэнне аб стварэнні канцэпцыі віртуальнай рэканструкцыі музея. Мэтай гэтага праекта стане выхаванне нацыянальнай самасвядомасці і фарміраванне беларускай прысутнасці ў інтэрнэт-прасторы праз ідэнтыфікацыю нацыянальных здабыткаў.

Да таго ж, на пасяджэнні падведзены вынікі рэалізацыі праграмы працы Рэспубліканскай экспертнай камісіі па размеркаванні каштоўнасцей, затрыманых дзяржаўнай мыйтай, і разгледжаны прапановы па аптымізацыі ў механізме размеркавання культурных каштоўнасцей. Сярод найбольш актуальных пытанняў, якія абмяркоўваліся, — і разгляд перспектывы стварэння канцэпцыі аўтаматызаванай базы даных нацыянальных культурных каштоўнасцей, што знаходзяцца за межамі Беларусі.

Ул. інф.

“Маладзёжная-2011”: у пошуку вобразаў

В.Герасімава. “Бабіна лета”.

11 сакавіка ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі Беларускага саюза мастакоў “Палац мастацтва” адбылося адкрыццё традыцыйнай рэспубліканскай выстаўкі “Маладзёжная-2011”.

У экспазіцыі прадстаўлены работы практычна ўсіх відаў і жанраў станковага мастацтва, створаныя цягам апошніх гадоў. Аўтары — маладыя мастакі да 35 гадоў, члены БСМ і яго маладзёжнага аб’яднання, а таксама тыя, хто яшчэ не звязаў свой лёс з творчай арганізацыяй.

У лепшых работах беларускай моладзі можна знайсці ўсе яе мастацкія дасягненні ў пошуках новых, свежых, арыгінальных вобразаў — пластычных сродкаў, што дазваляюць, хаця б эскізна, пункцірна, вычарціць фундамент нашага заўтрашняга — і традыцыйнага, і канцэптualaнага — выяўленчага мастацтва.

М.Мішук. “Зімой”.

В.Швайба. “Я — мора”.

Адзінаццаць плюс адзін

Спіс сусветнай культурнай спадчыны UNESCO можа ў хуткім часе папоўніцца ўнікальным узорам беларускай архітэктурнай школы — царквой-крэпасцю ў гонар Ражджства Прасвятой Багародзіцы ў вёсцы Мураванка Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці. Храм быў узведзены ў першай палове XVI стагоддзя ў гатычным стылі.

Як адзначылі ва ўпраўленні па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, цягам гэтага года будзе праводзіцца работа па падрыхтоўцы дасье па ўключэнні гэтай праваслаўнай святыні ў спіс сусветнай культурнай спадчыны UNESCO.

Тым часам на аб’екце вядуцца комплексныя навуковыя даследаванні, у тым ліку ў помніку архітэктуры праводзіцца зандаж: зняцце слаёў тынку, што дасць магчымасць выявіць характар кладкі і захаваныя сляды больш позняй перабудовы.

Да таго ж, як адзначыла намеснік начальніка згаданага ўпраўлення Міністэрства культуры Аксана Сматрэнка, яшчэ адзінаццаць аб’ектаў ад нашай краіны ўжо афіцыйна знаходзяцца ў папярэднім спісе сусветнай культурнай спадчыны UNESCO. Сярод іх — Аўгустоўскі канал, Спаса-Праабражэнская царква і Сафійскі сабор у Полацку, Камянецкая вежа, Брэсцкая крэпасць, Палацава-паркавы ансамбль у Гомелі, Свята-Мікалаеўскі манастырскі комплекс у Магілёве ды іншыя.

К.А.

На здымку: царква-крэпасць у вёсцы Мураванка.

“Харошкі” на Сардзініі

Выступленні чатырох салістаў Беларускага дзяржаўнага заслужанага харэаграфічнага ансамбля “Харошкі” прайшлі на гэтым тыдні ў буйных гарадах Сардзініі. Па словах Ганаровага Консула Рэспублікі Беларусь на Сардзініі Джузэпэ Карбоні, гэты калектыву публіка вельмі любіць і чакае.

А артысты ансамбля амаль штогод ездзяць у згаданы італьянскі рэгіён, раду ючы мясцовых жыхароў і выхадцаў з Беларусі, Расіі і Украіны, якіх там вельмі шмат. Джузэпэ Карбоні адзначаў, што ўпершыню “Харошкі” наведвалі сталіцу Сардзініі — Кальяры — у 2004 годзе. “Сорак артыстаў прадэманстравалі беларускія танцы, музыку, песні, і канцэрт прайшоў на ўра, — дадае консул. — Гледачы вельмі захапіліся і палюбілі творцаў. Калектыву тады даў яшчэ 15 канцэртаў у розных гарадах нашага

аўтаномнага рэгіёна. З тых часоў культурнае супрацоўніцтва паміж Беларуссю і Сардзініяй толькі пашыраецца, і не абмяжоўваецца адно гэтым ансамблем”.

Летась Кальяры наведвалі восем артыстаў з “Харошак”, а гэтым разам — чацвёрта: скрыпачка Таццяна Машанская, гітарыст Сяргей Ясінікі, Андрэй Дзяргай з духавымі інструментамі і Уладзімір Гінько з клавійнымі. Яны выконвалі беларускія народныя песні.

Джузэпэ Карбоні нагадаў, што ў мінулым годзе італьянскія творцы і дзеці прыязджалі ў Беларусь, каб бліжэй пазнаёміцца з краінай, яе культурай і сацыяльнай сферай. Школьнікі правялі некалькі дзён у беларускіх сем’ях.

Амаль тры дзесяцігоддзі таму Уладзімір Гасцюхін назаўсёды звязаў свой творчы і жыццёвы лёс з Беларуссю і ніводнага разу не пашкадаваў аб гэтым выбары. Ці ж магло быць інакш? Яго першая значная роля — ва “Узыходжанні” Ларысы Шапіцка, стужцы, знятай па апоўвесці беларуса Васіля Быкава.

Ён, ураджэнец Свядлоўска, прапусціў праз сэрца акцёра, сваё сэрца чалавека ўвесь боль беларускай зямлі, яе шматпакутнага народа і стаў голасам нашай краіны, сапраўдным носьбітам нацыянальнага характару. Гэты характар увасоб-

Віншаванні ад міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі.

Сэрца Артыста знітавана з Беларуссю

Разам з калегамі па спектаклі — вакальным ансамблем “Чысты голас”. лены ў персанажах стужак “Вазьму твой боль” і “Наш браняпоезд” Міхаіла Пташукі, “Чужая бацькаўшчына” і “Прыкаваны” Валерыя Рыбарова, “Сын за бацьку” Мікалая Яроменкі-малодшага, “Шляхціч Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях” Віктара Турава, знятых на Нацыянальнай студыі “Беларусьфільм”, героях пастановак Тэатра-студыі кінаакцёра “Не-

Абдрашывава, Аляксандра Алава і Уладзіміра Навумава, Сяргея Аўчарова, Аляксея Балабанава зрабілі вялікі ўнёсак не толькі ў расійскі, але і ў сусветны кінематограф.

10 сакавіка Уладзімір Васільевіч адзначыў свой 65-ы дзень нараджэння на сцэне Рэспубліканскага палаца культуры прафсаюзаў, куды прыйшлі яго сябры, прыхільнікі ягонай творчасці, афіцыйныя асобы і дыпламаты. У гэты вечар Артыст натхнёна чытаў пранізлівыя радкі ясенінскай “Анны Снегінай”: “Далекие милые были!.. / Тот образ во мне не угас, / Мы все в эти годы люббили, Но, значит, / Любили и нас...”

Пасля спектакля, які ў якасці рэжысёра паставіў сам Уладзімір Гасцюхін, надышоў час для віншаванняў. Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка зачытаў Прывітальны адрас Кіраўніка нашай дзяржавы Аляксандра Лукашэнкі. Ён таксама ўручыў віншаванне Савета Міністраў. У якасці падарунка ад кіраўніцтва Міністэрства культуры і Дэпартаменту па кінематографіі — сімвалічная кашуля з нацыянальным арнамантам: сэрца Артыста знітавана з Беларуссю...

Фота Юрыя ІВАНОВА

Сцэна са спектакля “Анна Снегіна”.

Акурат сёння спаўняецца 179 гадоў з дня першай пастановкі балета Х.Левенсхольда “Сільфіда”. А 18 і 20 сакавіка яго рэканструяваную версію, любоўна ажыццёўленую ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі знымым расійскім харэографам Мікітам Далгушыным, убачаць глядачы.

Гэтая балетная назва не ўпершыню з’яўляецца на нашай тэатральнай афішы. У 1983 годзе сваю пастановку ажыццявіў Алег Вінаградаў, у ёй танцавалі такія славутыя салісты, як Юрый Траян, які цяпер узначальвае балетную труп тэатра, Людміла Бржазюўская і Таццяна

Крыльцы і пуанты

Шаметавец, што цяпер таксама працуюць у тэатры. Не ўпершыню ў нас і М.Далгушын: менавіта ён аднаўляў у 1999-м старадаўнюю пастановку “Эсмеральды”, якая і па сёння захоўваецца ў рэпертуары. Стала супрацоўніцае з нашым тэатрам і вядомы расійскі мастак Вячаслаў Окунёў: сярод ягоных ранейшых работ — тая ж опера “Хаваншчы-

на” М.Мусаргскага, балет “Бахчысарайскі фантан” Б.Асаф’ева.

У вас, мусіце, узнікаць паралелі і з нядаўняй прэм’ерай “Снягуркі” — оперы М.Рымскага-Корсакава. Нічога не зробіш: эпоха рамантызму! А якія вобразы паўстануць перад намі, дзякуючы яркім асобам нашых артыстаў, хутка даведаем.

“Белае золата...” родам з Венгрыі

Выстаўка венгерскага фарфору будзе працаваць з 15 сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі пры падтрымцы Пасольства Венгерскай Рэспублікі ў нашай краіне.

Шыкоўны, вытанчаны, дэкаратыўны і брэндавы фарфор, які ведаюць і цэняць паўсюль, будзе экспанавацца ў музеі да 10 мая. У выстаўцы, што змяшчае 130 вырабаў, ёсць абедзены, чайны і кафежны сервізы з дэкорам “Птушкі Ротшыльдаў”. Знакамітая сям’я венскіх баронаў зааказала стварэнне сервізаў з выявамі птушак больш за паўтара стагоддзя таму, і сёння прадметы, аб’яднаныя такой назвай і з такімі ўзорамі, выпускаюцца і маюць вялікую каштоўнасць у розных краінах.

Як паведамілі нам у пасольстве, экспазіцыя “Белае золата Херэнда” — фарфор для каралёў” прадставіць старадаўнія і сучасныя творы з фарфору, вырабленыя на знакамітай фабрыцы ў Херэндзе. Гэтая падзея з’яўляецца адной з шэрагу імпрэз, што адбудуцца ў Беларусі па ініцыятыве Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Венгрыі Ферэнца Контрыца цягам года і прадэманструюць жаданне гэтай краіны актывізаваць культурнае супрацоўніцтва.

Таксама ў экспазіцыі можна будзе пабачыць падсвечнікі, вазы, іншыя прадметы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, якія распісвалі майстры з Херэнда ўручную.

С.К.

Каранаванне шлягера

Вы думаеце, слова “шлягер” асацыіруецца з творчым ураджаем і восенню? Вось ужо чацвёрты год запар Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі на чале з народнымі артыстамі краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам паспяхова даказвае, што шлягер — гэта вясна.

Можа, яшчэ і таму, што здаўна знаёмыя песні спяваюць заўсёды маладыя, незалежна ад узросту, салісты калектыву. І называецца гэты праект, які пройдзе 14 — 17 сакавіка ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, “Шлягер на ўсе часы”. Нястомны маэстра прапануе, як звычайна, адметную фестывальную праграму — дакладней, чатыры прэм’ерныя вечары. Даўня творчы сувязі калектыву і яго кіраўніка з Раймандам Паулсам ужо неаднойчы давалі плён. На рахунку нашых музыкантаў — і аўтарскі вечар кампазітара ў

Рызе, і яшчэ адзін, з іншай праграмай — на “Славянскім базары ў Віцебску”. Цяпер, чарговы і зноў новы — у нашай сталіцы, пад назвай “Маэстра”.

Гэтак жа два колішнія канцэрты з музыкой Давіда Тухманава папоўняцца трэцім праграмай — “Па хвалі маёй памяці”, якая прагучыць 15 сакавіка. Трэцім вечарам на філарманічнай сцэне нечакана паўстане “Шансон у Мінску”. А завершыцца вянок шлягераў самым, бадай, маладзёжна-вясновым канцэртам — “Саксафон — кароль джаза”. Прычым “каранаванца” на ім будзе малады, але ўжо добра вядомы сярод знаўцаў саксафаніст аркестра — Андрэй Кляшчоў.

Н.Б.

У чым поспех “Магілёва”?

Новая Канцэртная зала “Магілёў”, што адкрылася ў абласным цэнтры 5 сакавіка, будзе выкарыстоўвацца ў хуткім часе ці не кожны дзень. Пра гэта паведаміў карэспандэнт “К” начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец.

— Сёння мы распрацоўваем праграму мерапрыемстваў, якія маем намер ажыццявіць напрыканцы сакавіка, — адзначаў ён. — Гэтая даволі вялікая зала — на 500 месцаў — прызначана для канцэртаў акадэмічнай музыкі. Першым сцэну апрабаваў Аркестр народных інструментаў імя Л.Іванова пад кіраўніцтвам Мікалая Алданава. Выступленне калектыву адбылося на адкрыццц пляцоўкі, акурат да 8 Сакавіка.

Размясцілася зала ў будынку Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветніцкай працы. Мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Г.Цітовіча, народны артыст Беларусі Міхась Дрынеўскі

перад афіцыйным адкрыццём адзначыў, што акустыка тут выдатная. А хутка ў ёй выступяць і тэатралы — у межах Міжнароднага маладзёжнага фестывалю “M.@t.кантакт”. Гледачы пабачаць у Канцэртнай зале “Магілёў” тры пластычныя спектаклі ад тэатраў з Берліна, Вільнюса і Мінска.

Гарадскія ўлады ўпэўнены, што пры правядзенні дадзенага форуму будуць патрэбныя яшчэ адна сцэна для арганізатараў і дадатковыя месцы для гледачоў. Па меркаванні Анатоля Сінкаўца, эканоміка фестывалю дзякуючы гэтаму палепшыцца, і кошт білетаў на спектаклі ў новай зале зменшыцца.

На здымку: Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай працы.

Штрых-код у білетных рамках

Штодня цягам апошняга паўгода пасажыры сталічнага метраполітэна могуць назіраць рэкламу аднаго з прыватных апэратараў па электронным браніраванні і продажы білетаў на культурныя і спартыўныя мерапрыемствы. Самыя ўважлівыя, мусіць, заўважылі і тое, што ледзь не кожны тыдзень рэкламка фармату А4 папаўняецца пералікам новых пунктаў продажу, а таксама тых падзей і пляцовак, куды прапануюцца “запаветныя білеты”. Прычым — і гэта, падаецца, сімтаматычна — у радку навінак электроннай касы з’яўляюцца менавіта нашы тэатры, канцэртныя і кіназалы, а не толькі заезджыя гастралёры ды анрэпрызы.

Днямі Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь распаўсюдзіў інфармацыю аб змене графіку работы кас, а таксама пра пашырэнне магчымасцей па электронным набыцці і браніраванні білетаў. А праз пэўны час журналісту “К” давалося апынуцца ў чарзе па білет у той самы Оперны, дзе была выпадкова падслухана размова распаўсюджвальніц: маўляў, за апошнія пару дзён новаўвядзенне паказала вынік у тысячу з гакам прададзеных праз Сеціва білетаў. “Рэкорд!” — заключылі суразмоўніцы. “Сапраўды, рэкорд!” — падумалася і нам...

Карацей, важкі інфармацыйны нагод для правядзення семінара-практыкума, прысвечанага актуальным вядзеньням білетнай гаспадаркі ў тэатральна-відовішчных арганізацыях і арганізацыях кінематаграфіі рэспубліканскага падпарадкавання, што адбыўся ў Інстытуце культуры Беларусі, аказалася больш чым дастаткова. У цэнтры ўвагі семінара былі сучасныя формы арганізацыі і інавацыйнай сістэмы продажу білетаў.

Дык што ж прадаём?

Актуальні вядзеньня білетнай гаспадаркі вымагаюць сёння канкрэтызацыі шэрагу пытанняў, звязаных з падаткаабкладаннем. Пры іх выяўленні акрэсліваюцца таксама і болейвыя кропкі ў вызначэнні характару паслуг і тавараў, што рэалізуюць тыя ж арганізацыі культуры.

Як адзначыў галоўны падатковы інспектар упраўлення электронных тэхналогій галоўнага ўпраўлення кантролю падатковых тавараў і электронных тэхналогій Міністэрства па падатках і зборах Беларусі Сяргей Калыкін, у дзеючым заканадаўстве на сёння адсутнічае адзіны нарматыўны прававы акт, які рэгулюе ўлік дзейнасці па правядзенні культурна-відовішчных мерапрыемстваў у рэспубліцы. З гэтай прычыны МПЗ выступіла з ініцыятывай стварэння ў краіне адзінай аўтаматызаванай сістэмы ўліку дзейнасці па правядзенні культурна-відовішчных і спартыўных мерапрыемстваў і рэалізацыі білетаў на іх наведванне.

Аднак апошняю прапанову не падтрымлівае Міністэрства культуры. Пры гэтым заявіла пад час сустрэчы начальнік аддзела фінансава-гаспадарчых адносін эканамічнага ўпраўлення Міністэрства Людміла Радчанка. Яна падкрэсліла несвоечасовасць і небяспечнасць увядзення адзінай аўтаматызаванай сістэмы ўліку на дадзеным этапе. Асноўным недахопам, па яе словах, з’яўляецца манапалізацыя ў рэспубліцы сферы білетнай гаспадаркі Міністэрствам па падатках і зборах.

Пазіцыю Міністэрства культуры падтрымалі і прадстаўнікі прыватных кампаній — апэратараў продажу электронных білетаў. Намеснік дырэктара па юрыдычных пытаннях адной з кампаній — апэратараў па продажы электронных білетаў У.Кліменка кажа, што ў свеце такая сістэма ўвогуле не практыкуецца.

Важным крокам па ўдасканаленні сістэмы ўзаемадзеяння паміж органамі дзяржаўнага кіравання мае стаць вызначэнне паняццяў білетнай гаспадаркі. У прыватнасці, як падкрэсліла Людміла Радчанка, арганізацыі культуры, па сутнасці, прадаюць не тавар, як гэта класіфікуе МПЗ, а культурную паслугу. Такім чынам, білеты з’яўляюцца фактычна інфармацыйнымі ярлыкамі, а не бланкамі строгай справяднасці.

Пробны шар

Прадстаўнікі прыватных апэратараў выказалі думку аб тым, што існуючы на сённяшні момант у рэспубліцы формы арганізацыі білетнай гаспадаркі для тэатральна-відовішчных арганізацый з’яўляюцца састарэлымі. Як выйсце, зразумела, — інавацыйныя сістэмы. Прычым іх укараненне паспяхова апрабуйцеца якраз на дзяржаўных установах культуры, базіруючыся на шматгадовым сусветным вопыце. Дырэктар аднаго з айчынных апэратараў А.Касінскі выказаў спадзяванне, што Міністэрства культуры і надалей стане пільна сачыць за выкарыстаннем у практыцы продажу білетаў у рэспубліцы паслуг прыватных кампаній.

Скажам, адзін з прадстаўленых у час семінара апэратараў з’яўляецца філіялам міжнароднай кампаніі і ў сваёй дзейнасці выкарыстоўвае тэхналогію і кампетэнцыю замежнага партнёра, які цягам 17 гадоў прафесійна займаецца распаўсюджваннем білетаў на розныя культурна-відовішчныя і спартыўныя мерапрыемствы па ўсім свеце. А на Беларусі філіял кампаніі дзейнічае паўтара года. Кампанію-партнёра ў Літве мае і іншы апэратар па продажы е-білетаў, прадстаўлены на семінары.

Схема, якую прапануюць сваім спажывцам апэратары, рэалізуецца праз сайт кампаніі. Пры гэтым кліент сам выбірае мерапрыемства і месца, аплачвае білет праз Інтэрнэт ці мабільны банкінг і атрымлівае квіток, які неабходна раздрукаваць на прынттары, каб злічыць унікальны штрых-код. На ўваходзе раздрукаваны білет сканіруецца спецыяльнымі прыстасаваннямі, заносіцца ў спецыяльную базу, што выключае магчымасць яго выкарыстання двойчы. Для тых жа, хто ставіцца з недаверам да электронных тэхналогій, акрамя інавацыйных, прадугледжаны таксама і традыцыйныя спосабы набыцця білетаў праз гандлёвыя кропкі, якіх у кампаніі налічваецца каля 200 па ўсёй Беларусі, ці па тэлефоне.

Зразумела, што супрацоўніцтва тэатральна-відовішчных арганізацый з кампаніямі-апэратарамі па продажы і браніраванні білетаў дазваляе перагледзець існуючую сёння сістэму вядзеньня білетнай гаспадаркі. Праз сістэмы электроннага продажу з’яўляецца магчымасць адсочваць увесь цыкл рэалізацыі білетаў і свечасова ўносіць у яго неабходныя карэктывы. Скажам, рабіць ільготныя акцыі-скідкі на асобныя спектаклі ці павялічваць кошт квіткаў на тыя, якія карыстаюцца найбольшым попытам.

На шляху. Інавацыйным

Начальнік упраўлення бухгалтарскага ўліку Міністэрства культуры Тамара Шалупіна агучыла пытанні прававога рэгулявання вядзення білетнай гаспадаркі ў тэатральна-відовішчных арганізацыях, падпарадкаваных Міністэрству. У прыватнасці, уступленне ў сілу з 1 студзеня 2011 г. Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 542 “Аб правядзенні культурна-відовішчных мерапрыемстваў” унесла значныя змяненні ў прававую прастору.

Для прывядзення заканадаўства ў адпаведнасць са згаданым Указам Міністэрства культуры падрыхтавала пастанову аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Інструкцыю па вядзенні білетнай гаспадаркі ў тэатральна-відовішчных арганізацыях, зацверджаную пастановай Міністэрства ад 30 мая 2007 г. № 24. Праект быў накіраваны на абавязковую рындычную экспертызу ў Міністэрства юстыцыі, аднак пад час яе выявілася: унясенне змяненняў і дапаўненняў у названую Інструкцыю ўвогуле немагчыма, паколькі ў Міністэрства культуры адсутнічаюць паўнамоцтвы для распрацоўкі і прыняцця пазначанага нарматыўнага прававога акта.

Улічваючы заўвагі і прапановы Міністэрства юстыцыі наконт згаданай Інструкцыі, прынята рашэнне аб яе скасаванні. Паколькі дзеючае заканадаўства не ў поўнай ступені адлюстроўвае патрэбы галіны і не ўлічвае яе асаблівасці, а таксама зыходзячы з таго, што ў Міністэрства культуры ёсць паўнамоцтвы на прыняцце асобных галіновых нарматыўных прававых актаў па бухгалтарскім ўліку, вырашана падрыхтаваць пастанову і аб зацвярдзенні некаторых форм бухгалтарскага ўліку для тэатральна-відовішчных арганізацый.

На заканчэнне выступлення Тамара Шалупіна адзначыла: пазіцыя Міністэрства культуры наконт узятых пытанняў — адзіная. Сапраўды, існуючая на сёння ў тэатральна-відовішчных арганізацыях білетная гаспадарка — гэта, на сутнасці, дзень учора. З цягам часу плануецца ўвогуле ад яе адмовіцца і прыйсці да глыбокага ўкаранення інавацый у сістэму продажу білетаў у рэспубліцы.

Падрыхтаваў Раман ХАРЫТОНЧЫК, метадыст аддзела навукова-метадычнага забеспячэння інавацыйнага развіцця сферы культуры дзяржаўнай установы адукацыі “Інстытут культуры Беларусі”

Навуковы кіраўнік аб’екта гісторыка-культурнай спадчыны сёння часам успрымаецца ў ролі дарадцы або нават “кантралёра”. Хаця на самрэч ягоная функцыя куды больш пачэсная: гэта, не раўнуючы, капітан карабля на флоце. Адпаведна, ад яго патрабавецца не толькі кампетэнтнасць і тэарэтычны досвед, але і ўменне прымяняць яго на практыцы.

На караблі пад час прыняцця рашэнняў апошняе слова застаецца менавіта за капітанам. Ён мае ўладу, неабходную для таго, каб вызначыць курс судна — альбо ўвогуле “заглушыць рухавік”, калі імклівы рух наперад становіцца небяспечным. Ці мае сёння такія паўнамоцтвы навуковы кіраўнік?

У юрыдычнай плоскасці, адказ — адназначны. Гэтыя правы і абавязкі замацаваны заканадаўствам і спецыяльнай інструкцыяй Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Але практычная іх рэалізацыя спараджае нямала складанасцей.

Пад час нядаўняга “круглага стала”, прысвечанага тэме аховы помнікаў спадчыны, начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі адзначыў, што афіцыйны статус навуковага кіраўніка сёння патрабуе прапрацоўкі і канкрэтызацыі. Як выявілася, праблем тут існуе цэлы шэраг. Наш карэспандэнт даследаваў іх разам з практыкамі ў сферы.

Фільтр для некампетэнтнасці

— Навуковы кіраўнік — гэта своеасаблівы менеджар рэстаўрацыйнага праекта, які прызначаецца на пасаду Міністэрствам культуры краіны і нясе персанальную адказнасць за захаванне адметных вартасцей аб’екта пад час вядзення работ, — дае сваё вызначэнне архітэктар-рэстаўратар Вадзім Гліннік, які апякуе такія помнікі спадчыны, як мінскі праспект Незалежнасці і гістарычны цэнтр Полацка.

Таму адразу ўзнікае пытанне: якім крытэрыям павінен адпавядаць спецыяліст, каб прэтэндаваць на месца на “капітанскім мастку”?

Як адзначыла загадчык сектара ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталля Хвір, неабходны для прызначэння навуковага кіраўніка пакет дакументаў павінен утрымліваць копію дыплама і працоўнай кніжкі кандыдата, а таксама пералік выкананых ім рэстаўрацыйных работ.

Адпаведна, патрабаванні да кандыдатаў з боку Міністэрства культуры краіны можна акрэсліць двума словамі: досвед і адукацыя. Прычым канкрэтныя патрабаванні сфармуляваны менавіта паводле апошняга крытэрыя. Гіпатэтычна, навуковым кіраўніком сёння можа стаць кожны дыпламаваны архітэктар. Але Вадзім Гліннік мяркуе, што такі “адукацыйны цэнз” відавочна недастатковы:

— Я ведаю багата добрых архітэктараў, якія, у той самы час, зусім не валодаюць рэстаўрацыйнай метадыкай. Гэтыя прафесіі ў нечым нават супрацьлеглыя паводле сваёй прыроды. Мяркуюць самі: ад архітэктара патрабавецца творчы падыход, а вось рэстаўратар на творчасць папросту не мае права. І таму не дзіўна, што ў некаторых краінах гэтых спецыялістаў нават рыхтуюць у розных навучальных установах.

Адпаведна, узнікае патрэба ў стварэнні дадатковых “фільтраў” для некампэтэнтнасці. На думку Вадзіма Глінніка, такую функцыю могуць выконваць рэгулярныя экзамены навуковых кіраўнікоў, прызначаныя для адсеву “выпадковых людзей” у гэтай справе. Але тут немінуўча паўстае пытанне: хто зойме месца “адсеяных”?

— На вялікі жаль, дасведчаных спецыялістаў у сферы рэстаўрацыі на Беларусі можна ледзь не на пальцах пералічыць, — кажа Наталля Хвір. — Таму атрымліваецца, што некаторыя з іх апякуюць адразу 50 аб’ектаў, размешчаных у розных кут-

распавядае Наталля Хвір. — Нам здавалася, што ўдалося дасягнуць паразумення. Але не так даўно да нас дайшла інфармацыя пра тое, што прыход пачаў рэканструкцыю храма, якая поўнасьцю скажае яго гістарычнае аблічча. Зразумела, таксама без удзелу навуковага кіраўніка. А спецыяліст звярнулася да нас са словамі: даруйце, але ж я нясу адказнасць за гэтыя работы!..

Многія іншыя помнікі сакральнага драўлянага дойлідства наогул не маюць навуковых кіраўнікоў, і рамонтныя работы там адбываюцца сіламі саміх прыходаў. Гэты добры пачын спарадзіў ужо нямаля драматычных

Наталлі Хвір, гэтая практыка мае як свае плюсы, так і мінусы: з аднаго боку, займаючыся тым або іншым помнікам спадчыны цягам доўгіх гадоў, рэстаўратар паспявае дасканала яго вывучыць. А з іншага — узнікае своеасаблівая “манаполія на аб’ект”. Таму, на думку спецыяліста Міністэрства культуры, дзеючы сёння прыныц патрабуе карэкціроўкі:

— Мы прапануем унесці ў заканадаўства змены, згодна з якімі навуковы кіраўнік будзе прызначацца толькі на канкрэтны перыяд вядзення работ.

ў адпаведнасці з адзінымі для ўсіх стандартамі, быць адкрытай для даследчыкаў і захоўвацца або непасрэдна на аб’ектах, або ў тых населеных пунктах, дзе яны знаходзяцца.

“Непрадбачаныя затраты”

Зразумела, што любая праца — асабліва кваліфікаваная — мусіць быць аплатавана. Навуковы кіраўнік таксама не абавязаны выконваць свае функцыі на грамадскіх пачатках.

Хісткае становішча навуковага кіраўніка

Менеджар, які здольны “заглушыць рухавік”

ках краіны! А многія гісторыка-культурныя каштоўнасці і наогул не маюць сваіх навуковых кіраўнікоў...

На думку Вадзіма Глінніка, вырашыць гэтую праблему можна выключна праз падрыхтоўку новых рэстаўрацыйных кадраў. Ды і ўжо дзеючыя навуковыя кіраўнікі павінны, прынамсі, раз на два гады праходзіць курсы павышэння кваліфікацыі, бо сусветная рэстаўрацыйная навука не стаіць на месцы.

— Такіх спецыялістаў неабходна пастаянна трымаць у добрай інтэлектуальнай форме, — кажа рэстаўратар. — Тым больш, гэта практыкі, якія знаходзяцца “на перадавой” адраджэння спадчыны, і яны далёка не заўсёды маюць час на доўгія штудыі ў бібліятэцы. Таму патрэбную інфармацыю трэба пакласці ім “на стол” у зручным для ўспрыняцця фармаце. Было б добра, каб існаваў, скажам, шотквартальны бюлетэнь, які адлюстроўваў бы найактуальныя навінкі ў сусветнай рэстаўрацыі...

Перспектывы стварэння ўласнай “школы рэстаўратараў” ужо намацоўваюцца — ва ўсялякім выпадку, кіраўніцтва Міністэрства культуры краіны неаднойчы заяўляла пра такія намеры. Але... Гэта перспектывы далёкасяжыныя. А ў справе навуковага кіраўніцтва куды больш надзённых праблем.

Парадокс віны і адказнасці

Паводле беларускага заканадаўства, працы на аб’екце спадчыны не могуць распачынацца без удзелу навуковага кіраўніка. На практыцы ж ён можа даведацца пра іх правядзенне ўжо постфактум.

У адзін цудоўны дзень навуковы кіраўнік царквы Святога Іллі ў вёсцы Куляшоўка Клімавіцкага раёна раптам даведалася, што гэты помнік спадчыны... бяспледна знік! Быццам скрозь зямлю праваліўся. Не раўнуючы, бы ў старадаўніх паданнях.

Праз нейкі час царква “знайшла ся”, але ўжо ў Бабруйску. Уласнік помніка спадчыны не палічыў патрэбным паведаміць пра перанос апошняга не толькі навуковаму кіраўніку аб’екта, але і ў Міністэрства культуры краіны, без дазволу якога ніякія работы на гісторыка-культурных каштоўнасцях не маюць законнай асновы.

— Пасля гэтага інцыдэнту мы мелі сустрэчу з настаўцелем праваславага прыхода, патлумачылі яму заканадаўства ў сферы спадчыны, —

калізіў: часам неспецыялісту здаецца, што сайдынгавае пакрыццё можа толькі ўпрыгожыць храм XVIII стагоддзя...

— У выніку некаторыя царквы страцілі свае адметныя вартасці, іх статус помніка спадчыны сёння выклікае вялікія пытанні, — кажа Наталля Хвір. — Натуральна, што дасведчаны навуковы кіраўнік ніколі не дазволіў бы такіх парушэнняў...

Зрэшты, яго роля не заўсёды акрэслена і ў суплёце прафесіяналаў, якія займаюцца тым або іншым аб’ектам. Выпадкі, калі навуковага кіраўніка, па сутнасці, “адштурхоўвалі ўбок” пад час правядзення работ, неаднойчы “ўсплывалі” на старонках СМІ. Вадзім Гліннік распавёў карэспандэнту “К” яшчэ адзін:

— 3 1992 года я з’яўляўся навуковым кіраўніком гістарычнага цэнтра Полацка і да апошняга часу браў чынны ўдзел ва ўсіх горадабудаўнічых праектах, датычных захавання даручанага мне аб’екта. Цягам паўтара дзесяцігоддзя спецыялісты-рэстаўратары разам з горадабудаўнікамі паслядоўна на практыцы рэалізавалі адзіныя, узгодненыя між сабою, прыныцы захавання гістарычнага цэнтра Полацка. Але ў 2007 годзе я даведаўся, што калегі распрацавалі праект рэгенерацыі гістарычнага цэнтра без удзелу навуковага кіраўніка. Пры гэтым я катэгарычна не згодны з некаторымі закладзенымі ў праекце рашэннямі, лічу іх навукова не абгрунтаванымі. Але, паводле закону, нясу за іх персанальную адказнасць. Бачыце, які парадокс!..

Як адзначыла Наталля Хвір, канфліктныя сітуацыі паміж навуковым кіраўніком і заказчыкам альбо праектнай арганізацыяй перыядычна ўзнікаюць, і тады ў ролі “трацейскага судзі” выступае Міністэрства культуры, спрабуючы неяк прымірыць інтарэсы розных бакоў.

Аднак у дадзенай сітуацыі без “трацейскага судзі” было вырашана абысціся — як, падобна, і без навуковага кіраўніка наогул. Але хіба ж можна выкідаць капітана за борт?

Манаполія на аб’ект

Паводле цяперашняга заканадаўства, навуковы кіраўнік прызначаецца на аб’ект фактычна бяззменна і ледзь не пажыццёва. На думку

— 3 аднаго боку, гэта правільна, — пагаджаецца Вадзім Гліннік. — Але з іншага... Без сумневу, навуковы кіраўнік

нават такіх лакальных рамонтных работ, як, скажам, замена вадасцёкаў у полацкім Сафійскім саборы, павінен ведаць складаную будаўнічую гісторыю гэтага помніка спадчыны, улічваць досвед сваіх папярэднікаў. І тут немінуўча ўспывае іншая праблема: сёння ў нас няма сістэмы назапашвання інфармацыі. Таму калі спецыяліст сыходзіць на пенсію, яго наступнік часам мусіць наоў выконваць комплексныя даследаванні, вынікі якіх дазваляюць прымаць навукова абгрунтаваныя рашэнні. А гэта марнаванне часу і рэсурсаў!

Вадзім Гліннік лічыць неабходным узаконіць адзіны дзяржаўны парадак захавання дакументацыі па аб’ектах спадчыны. Яна павінна афармляцца

— Уласнік помніка спадчыны павінен заключыць з ім дамову аб правядзенні работ, — кажа Наталля Хвір. — Але нярэдка здараюцца выпадкі, калі заказчык імкнецца пазбегнуць гэтых выдаткаў.

Намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Аляксандр Лянкоў звяртае ўвагу і на іншую праблему: у каштарысах будаўнічых работ няма асобнага радка, які прадугледжваў бы аплату паслуг навуковага кіраўніцтва. Таму гэтыя выдаткі даводзіцца спісваць, скажам, за кошт непрадбачаных затрат. Няма і вызначаных расцэнак.

— У свой час мы спрабавалі прывязаць гэтыя сумы да аб’ёму выкананых работ, — кажа спецыяліст. — Але такія захады не знайшлі разумення сярод саміх кіраўнікоў, і таму канкрэтных механізмаў усталёўвання расцэнак сёння няма.

І, між іншым, такая сітуацыя зусім не ў інтарэсах заказчыкаў: бываюць выпадкі, калі навуковы кіраўнік нематывавана завывшае цану сваіх паслуг. Абмежаваць яго апетыт сёння складана, і гэта прыводзіць да новых канфліктаў.

Зрэшты, як мяркую Вадзім Гліннік, іх узнікненню спрыяе сам дзейны прыныц аплаты працы: заказчык, які выдаткоўвае сродкі, мае ўласныя прагматычныя інтарэсы, а навуковы кіраўнік павінен моцна іх абмяжоўваць — у тых выпадках, калі яны ідуць уразрэз з заканадаўствам.

— Пакуль у сферы захавання і рэстаўрацыі спадчыны ў нас быў толькі адзін інвестар — дзяржава, праблем не ўзнікала, — кажа рэстаўратар. — Але на пачатку 90-х, калі з’явіўся прыватны інвестар, сітуацыя адразу змянілася. Згадаю такія выпадкі. Прыватны

заказчык мне кажа: я хачу, каб тут было акно. Я тлумачу: рабіць яго нельга, бо зменіцца гістарычнае аблічча будынка. А бізнесмен здзіўлена абурэецца: як ты можаш мне пярэчыць, я ж табе грошы плачу! У тыя вірлівыя часы нават да пагроз фізічнай расправы даходзіла...

Зразумела, што навуковы кіраўнік не павінен дзейнічаць паводле прыныцыпу “Хто плаціць, той і замаўляе”. Але як зрабіць спецыяліста фінансава незалежным ад волі заказчыка? Пытанне не з простых. Вадзім Гліннік прапануе стварыць своеасаблівы дзяржаўны фонд захавання спадчыны, які акумуляваў бы адлічэнні ўласнікаў гісторыка-культурных каштоўнасцей і аплатаваў працу навуковага кіраўніка ўжо “ад свайго імя”. Такі парадак выведзе навуковых кіраўнікоў з-пад “інвестыцыйнага ціску”. Але зразумела, што рэалізацыя гэтага механізма ў сучаснай сітуацыі даволі складаная — як з юрыдычнага, так і з практычнага пункта гледжання, бо дадатковыя зборы могуць адмоўна паўплываць на інвестыцыйную прыцягальнасць помнікаў спадчыны, якая сёння і без таго пакаідае жадаць лепшага.

Чыста тэарэтычна, найлепшым спосабам вырашэння згаданай праблемы можа быць аплата працы навуковага кіраўніка на аб’екце любой формы ўласнасці за кошт дзяржаўных сродкаў — тым больш, і задача перад гэтым спецыялістам стаіць менавіта дзяржаўная. Але ж гэта — дадатковыя выдаткі для бюджэту, хай сабе ў агульнай масе і не вельмі такая вялікія.

...Як адзначаюць рэстаўратары, для вырашэння розных непаразуменняў важны сістэмны падыход, які ахопліваў бы ўсе аспекты навуковага кіраўніцтва: і адукацыю спецыялістаў, што павінна быць несупынай, і патрабаванні да іх, і фінансавыя моманты. А ступень кампетэнтнасці, правы і абавязкі спецыяліста павінны быць дэталёва прапісаны ў адпаведных нарматыўных дакументах. Іначай канфліктаў будзе шмат, і яны пойдучы толькі на шкоду агульнай справе.

Раз-пораз да размовы далучаецца ягоная жонка, вядомы оперны рэжысёр, аўтар некалькіх манераграфій, прафесар Маргарыта Ізворска-Елізар’ева. Але ў такіх моманты ўзнікае не звыклы “дуэт згоды”, калі галасы ідуць нота ў ноту, толькі кожны — у сваім рэгістры, а поліфанічная павязь, дзе аказваюцца задзейнічаны самыя розныя віды гарманічнага спляцення-суіснавання думак, неабавязкова выказаных уголас, часам — проста праз позірк ці дотык рукі. Акурат так суіснуюць-сплятаюцца архідзі на сонечным акенцы ў гасцёўні, дзе мы сядзім: іх услухоўванне ў кожную фразу адчуваецца нават тады, калі яны знікаюць за фіранкай, пасунутай рукой Маргарыты. Усё правільна: калі ты чогосьці не бачыш, гэта не значыць, што яго няма. Валянцін Мікалаевіч можа сказаць ёй: “Ты на мяне “націскаеш”, я не магу думаць”. І яна бяшумна знікае — як у нейкай фантастычнай стужцы. А потым раптоўна з’яўляецца зноў — акурат у той момант, калі ён аглядаецца, быццам шукаючы падтрымкі ці абваржэння.

— Гэта ўжо мой трэці набор. Першы быў самым шматколкавым, з яго выйшлі Радз Паклітару, які цяпер узначальвае “Кіеў-мадэрн балет”, Наталля Фурман — яе “Беласнежка і сем гномаў” ідуць у Вялікім тэатры Беларусі, а Уладзімір Іваню, які стаў галоўным харэографам Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра, — з майго другога выпуску. Сёлета быў набраны чарговы курс, усе месцы запоўнены, але навучаюцца пераважна на педагога-рэпэцітара. У класе будучых харэографу-пастаноўшчыкаў — усяго адна вучаніца. Прынятыя, праўда, былі двое, але хлопец праз нейкі час “збег” — зноў-такі, у педагогі.

— Што ж гэта яны ад вас так “бегаюць”? Можна, надта строгі вы прафесар?

— Прафесія такая: яна сама выбірае. Калі я вучыўся ў Ленінградзе, нас паступіла 15, а скончыла — усяго чацвёрта. Адсялася, як бачыце, 11 чалавек, а гэта — амаль тры чвэрці. Так што цяперашні адсеў у 50 працэнтаў не такі ўжо і вялікі, калі параўнаць. Галоўнае — хто застаўся.

— І хто ж?

— Люба Пятрова, я адсочваю яе рост яшчэ з харэаграфічнага каледжа: яна ўжо там ставіла. Апантаная, займаецца з задавальненнем, у яе багата магчымасцей, бо ёсць і жаданне, і здольнасці.

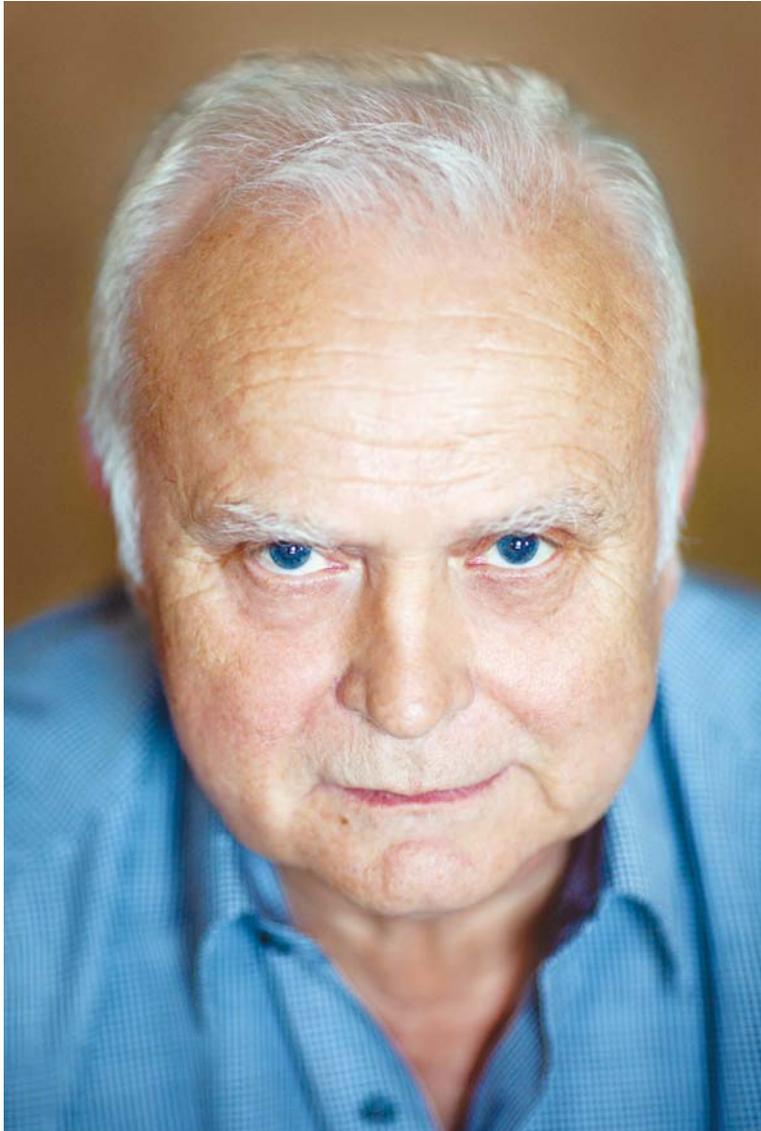
— Але ж прафесія харэографа, пэўна, не зусім жаночая? Ці — зусім не жаночая?

— Можна прадоўжыць: як і прафесія рэжысёра, кампазітара... Пералічвайце ўсё, звязанае з творчасцю, — не памыліцеся. І... не будзеце мець рацыі. Бо талент нараджаецца не па палавых прыкметах. Наадварот, ужо самі псіхалагічныя асаблівасці жанчын здольныя ўнесці ў прафесію новыя прывабныя рысы. Іншая справа, што рэалізаваць сябе мужчыне бывае прасцей. І арганізацыйна вырашаць многія пытанні — таксама. Бо харэаграфія аб’ядноўвае вельмі шмат кірункаў працы, якімі ты вымушаны займацца, пачынаючы пастаноўку. І галоўнае тут — арганізаваць сам працэс, які будзе працаваць на цябе. Балет — мастацтва сінтэтычнае, музычна-тэатральнае, і калі “не дацягвае” хаця б адзін нейкі складнік — разбураецца ўсё.

— Партытура і спектакль, — Маргарыта Мікалаеўна па-рэжысёрску канкрэтызуе разважанні мужа, — гэта розныя рэчаіснасці. І такое іх разуменне трэба выходзіць не толькі ў будучых кампазітараў, рэжысёраў, харэографу, але і ў мастакоў, якія будуць займацца сцэнаграфіяй.

— Прафесіі гэтыя зусім не колькасныя. Калі ў нашай краіне ўсяго два “профільныя” тэатры, нам не патрэбна цэлая армія харэографу-пастаноўшчыкаў. Але патрэбны высокія прафесіяналы.

З народным артыстам ССРС і Беларусі, знакамітым харэографам, прафесарам Валянцінам ЕЛІЗАР’ЕВЫМ мы гутарым у яго дома. Нагод — больш чым дастаткова. Нядаўна ён паставіў “Дон Кіхота” ва ўласнай рэдакцыі ў Токіа, крыху раней — “Спартак” у Каіры. Ледзь не штормесяц — у журы (часта — старшынёй) самых прэстыжных балетных конкурсаў. Але, як ні дзіўна, пачынае Валянцін Мікалаевіч з расповеду пра сваю педагогічную дзейнасць.

Пластычнае крэда прафесара

Неспакойны пакой з архідэямі

— Ёсць жа яшчэ драматычныя тэатры, дзе апошнім часам ставіцца ўсё больш пластычных спектакляў. Пэўна, вашы выпускнікі могуць быць і там запатрабаваны?

— Вядома, але гэтую нішу паспяхова запаўняюць выхаванцы таго ж Універсітэта культуры. І гэта цудоўна! Кожны павінен займацца сваім: ёсць навука прыкладная, а ёсць — фундаментальная. Прызначэнне Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі — доўжыць лепшыя традыцыі, узбагачаючы іх новымі дасягненнямі. І я вельмі рады, што наша кафедра адкрыта менавіта ў гэтай навучальнай установе. Створаны ўсе ўмовы: невялікая зала, раяль... Але галоўнае — кансерваторыя, як раней называлі Акадэмію, дае грунтоўныя навуковы падмурак, такі неабходны для балета. Класічны балет — гэта не толькі пэўны шлях развіцця, але яшчэ і дасягнутая вяршыня. Гэта, калі хочаце, элітнае, элітарнае мастацтва — у найлепшым сэнсе гэтага па-

няцця. Яму падуладна абстракцыя, філасофія, а не толькі ўласна побытавыя рэчы. Паводле ступені абстракцыйнасці, балет і музыка вельмі блізкія. Як і сама мова цэла і гуку, якой патрэбны веды ў галіне драматургіі, часавага вымярэння. Бачыць свет пластычна, мысліць вобразамі, рухамі — для гэтага патрэбна фантазія і вялікія пласты ведаў, у тым ліку музычных. Увогуле ж, прафесія шукае тых, хто гатовы чымсьці ахвяраваць у жыцці дзеля яе.

— Вы таксама ахвяравалі?

— Я не мог шмат часу аддаваць дзецям — цяпер навёрставаю, на ўнуках. Сын жыве ў Балгарыі, літаральна штодзень звязваемся з ім праз Інтэрнэт, глядзім на малых, назіраем, як яны развіваюцца.

— Старэйшага, — дадае Маргарыта, — хочам узяць на лета да сябе. Яму ўжо тры гады, а ён дрэнна гаворыць па-руску, лепш ведае англійскую мову. Думаем выправіць гэтую сітуацыю: чым больш моў, тым лепш.

— Я свайго Адама ў “Стварэнні свету”, — з усмешкай працягвае Майстар, — ляпіў з сына. Трэба ж кагосьці і з унукаў зляпіць!

— Працягваеце мысліць рухамі?

— Ад гэтага нікуды не падзецца: прафесія не вызначаецца пасадай ці дыпламам — яна ці ёсць, ці яе няма. Мне цікава выкладаць, я імкнуся падзяліцца ўсімі сваімі ведамі, усім назапашаным вопытам. Але ведаю я і тое, што ў творчасці проста ўзяць і навучыць — немагчыма. Можна толькі, як казаў мой выкладчык, дапамагчы. Ён заклікаў нас ставіць як мага больш — у самадзейнасці, мюзік-хале, дзе заўгодна. А потым мы ўсе разам разглядалі тыя пастаноўкі, аналізавалі, абмяркоўвалі. Толькі так і трэба вучыць — праз непасрэдную практыку. Канешне, трэба чытаць адпаведную літаратуру: па кожнай з навучальных дысцыплін існуе безліч падручнікаў, дапаможнікаў, разнастайных даведнікаў. Але чым далей, тым больш прасякаюся паваргай да ўсходняй сістэмы перадачы ведаў — толькі з вуснаў у вусны, з рук у рукі, без аніякіх пасрэднаў, нават у выглядзе пісьмовых крыніц, дзе зносіны настаўніка і вучня выпраменьваюцца толькі ў адзін бок, без зваротных сувязей, а яны, бадай, адзін з самых важных складнікаў у навучанні.

— Няўжо на балет не распаўсюджваецца такое вынаходніцтва чалавецтва, як тэхналогія? Вядома, ёсць прыродная адоранасць, творчая інтуіцыя, але прафесія пачынаецца менавіта з авалодвання адпаведнай тэхналогіяй.

— “Тэхналогія”, як вы кажаце, у харэографа-пастаноўшчыка адна. Спачатку цалкам зрабіць “каркас” будучай пластычнай кампазіцыі, а потым нарошчваць на яго тыя або іншыя дэталі, упрыгожванні — гэты працэс можа быць бясконцым. Але калі няма ўнутранага стрыжня, складзенай харэаграфічна-драматургічнай канцэпцыі, ніякія дадаткі не дапамогуць — наадварот, могуць цалкам парушыць задуму.

— А ці змяняецца першасная канцэпцыя пад уздзеяннем новых выканальніцкіх складаў? І, тым больш, — пры пераносе харэаграфічнай пастаноўкі ў іншы тэатр? Да таго ж — на іншую нацыянальную глебу? За гэтыя два гады вы ажыццявілі шмат пастановак у замежжы, прычым гэта былі не толькі разнастайныя канцэртныя нумары, у тым ліку прызначаныя для ўдзелу артыстаў балета ў конкурсах, але і буйна-маштабныя спектаклі. Нават з тых фрагментаў гэтых балетаў, што мне ўдалося паглядзець, відавочна: гэта — іншыя спектаклі, не такія, якімі яны былі на нашых прэм’ерах...

— Сапраўды, гэта так. Я ніколі не намагаюся слепа перанесці ўсё, што было, на іншых выканаўцаў — быццам “пераставіць” рэч на іншае месца. Кожны артыст мае сваю творчую і чалавечую індывідуальнасць, і я заўсёды гэта ўлічваю. Не толькі абсалютна новая харэаграфічная пастаноўка, але і так званы перанос — гэта абсалютна жывы творчы працэс. Застаюцца нейкія пачатковыя задумкі, абрысы, але ўсё далейшае развіццё спектакля і, адпаведна, ягоны ўнутраны сэнс — усё цалкам залежыць ад канкрэтных артыстаў і таго, што ты ім перадаў.

— У гэтым, — зноў уступае Маргарыта, — заключаецца не толькі ўласна эстэтычная, але і выхаваўчая функцыя пастановак, якія кроцаць па свеце. Бо яны без усялякіх ментарскіх павучанняў фарміруюць густ, развіваюць мастацкія далагляды, даюць неацэнны досвед сутыкнення з іншай культурай і “перапрацоўкі” яе на сваёй нацыянальнай глебе.

— Шмат даюць яны, пэўна, і самому мастаку. Бо калі Майстар на новым этапе звяртаецца да сваёй ранейшай работы, ён заўсёды штосьці ў ёй карэкціруе — і твор набывае калі не новае жыццё, дык новае дыханне. А які гэта гонар для ўсёй краіны! Беларускія спектаклі не проста прадэманстраваны ў замежжы, а “высуджаны” на замежнай глебу, “прывіты” на ёй... Ну, а штосьці зусім новае? Як, дарэчы, наконт “Клеапатры”? Бо там ужо была зроблена вялізная праца. Балет, наколькі я разумею, даўно “пастаўлены”, але пакуль толькі ў галаве — на музыку Вячаслава Кузняцова, са сцэнаграфіяй Вячаслава Окунева...

— Я сапраўды хацеў бы ўбачыць, нарэшце, гэты спектакль. Але замежныя тэатры, падлічышы грошы, неабходныя на грандыёзную, шыкоўную пастаноўку (а як іначэй ставіць такі сюжэт?), крыху “пужаюцца”. Таму штосьці новае пакуль сачыняю дома. Ёсць некалькі розных не толькі задумак, а ўжо і “сцэнарыяў”. Пішу кнігу: гэта не толькі ўспаміны, прычым з гумарам, але і роздум пра мастацтва балета і, шырэй, пра культуру ўвогуле. Але я не спяшаюся яе завяршаць: жыццё падкідвае штосьці усё новае ўражаннямі.

— Вас часта можна бачыць на прэм’ерах, у тэатрах, філармоніі. Гэтыя “міні-рэцэнзіі” таксама знойдуць увага і ў вас? Можна, для яе напісання вы пачалі весці дзёнік?

— Дзёнікаў не веў ніколі, але штосьці цікавае — занатоўваю. Сапраўды, імкнуся быць у курсе ўсіх культурных падзей, і не толькі Беларусі. Мы з Маргарытай лёгка і на пад’ём.

— А што сярод самых адметных мастацкіх уражанняў апошняга часу?

— Са знакам плюс — выступленне Лонданскага сімфанічнага аркестра, вельмі многія філарманічныя канцэрты, асабліва — нядаўняе выкананне “Рэквіема” Брытэна: сапраўднае мастацкае адкрыццё. А са знакам мінус — гастрольны мюзікл “Рамэа і Джульета”. Часам здаецца, што гастралёры папросту не разумеюць, куды едуць...

— На конкурсах, у журы — расчараванніў не бывае?

— Штотраз пераканваюся: беларуская харэаграфічная школа, якая з’яўляецца ўдалым сінтэзам маскоўскай і піцёрскай школ, — адна з лепшых у свеце. Вялікія поспехі робяць і нашы калектывы сучаснай харэаграфіі, у чым пераканаў леташні Міжнародны фестываль у Віцебску. За перамогі нашых артыстаў мы павінны дзякаваць, найперш, іхнім выкладчыкам — пачынаючы, зразумела, з харэаграфічнага каледжа, дзе закладаюцца асновы ўсяго далейшага развіцця. У тэатры павінны быць высокія прафесіяналы, інтэлігентны. Артысты — заўсёды заложнікі сітуацыі. Ім адведзена вельмі мала часу, каб паспець рэалізаваць сваю патэнцыялу. Таму тэатральны рэпертуар — гэта яшчэ і іх творчы лёс. І, зразумела, шмат залежыць ад уласных барацьбіцкіх якасцей...

— На выканальніцкім узроўні, — працягвае разважанні Маргарыта Ізворска-Елізар’ева, — таксама дзейнічае дылема Моцарта і Сальеры. Трэба навучыцца не калькаваць час, а быць хаця б крыху наперадзе яго. І пры гэтым не жыць адно мінулым і будучым, успамінамі ды марамі. Мастацкая рэальнасць — не менш рэальная за жыццёвую...

І тут я, нарэшце, разумею, што тыя архідзі, якія любоўна разводзіць Маргарыта Мікалаеўна, — не яе партрэт, як мне спачатку здалася, а — “водгукі”-прывіды балетных постацей: такія ж гнуткія і грацыёзна-таямнічыя...

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

Нацюрморт... "Natur morte" — "мёртвая натура"... Так здаўна называюць адзін з жанраў станковага жывапісу (ды і графікі). Можна, для "малых галандцаў" ды іхніх калег з іншых краін гэты тэрмін і справядлівы. Немцы дадзены жанр вызначалі як "ціхае жыццё", што бліжэй да ісціны. Але ў XX ст. назва "нацюрморт" стала, па сутнасці, своеасаблівым анахронізмам, бо ён як такі смела перайшоў свае межы, стаўшы сапраўднай карцінай, часам з вялікім філасофска-эстэтычным сэнсам (узгадаем "Нацюрморт. Пра Вялікую Айчынную" М.Данцыга і ягоны ж "Рэквіем" або некаторыя "нацюрмортыя" палотны Л.Шчамялёва ці Г.Вашчанкі).

Так, нацюрморты бываюць розныя. Адны — сагрэтыя сардэчным захапленнем мастака, пачуццёва-адчувальнай матэрыяльнасцю навакольнага свету; другія — дарункамі зямлі: кветкамі і фруктамі; трэція — рэчамі побыту, якія штодзённа абкружаюць чалавека і прыцягваюць аўтара бясконцай разнастайнасцю адценняў, фактур, паверхняў, форм, у якіх як бы мільгае нябачнае жыццё, што адушаўляе ўвесь прадметны, рэчыўны свет.

Усе гэтыя кірункі ў жанры "natur morte" ўласцівыя і беларускаму мастацтву, аб чым сведчыць цудоўная выстаўка, якая сёння працуе ў Нацыянальным мастацкім музеі. У яго фондах налічваецца звыш 200 палотнаў XX стагоддзя, у асноўным другой яго паловы, хаця ў экспазіцыі ёсць і творы 30-х гадоў — А.Астаповіча, У.Ясінскага, М.Тарасікава, Ф.Дарашэвіча. 50-я гады — пачатак росквіту гэтага "ціхага" жанру, яркімі прадстаўніка-

В.Цвірка. "Нацюрморт з люстэркам".

Вобразы выдатных асоб нацыянальнай гісторыі, знакамітых дзяржаўных дзеячаў ВКЛ Гедыміна, Альгерда, Вітаўта, Ягайлы, Усяслава Чарадзея, Льва Сапегі, Канстанціна Астрожскага, прадстаўнікоў роду Радзівілаў — 15 партрэтаў нашых вялікіх продкаў, якія, па сутнасці, гэтую гісторыю стваралі, прадстаўлены на выстаўцы "Рэмінісцэнцыя", што працуе ў музеі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Не рэміксы

Рэмінісцэнцыі "сармацкага" партрэта

Ю.Каралевіч. "Леў Сапега".

Яе аўтар — вядомы мастак Юрый Каралевіч, выхаванец кафедры манументальна-дэкаратыўнага жывапісу БДАМ, цяпер — дацэнт на ёй жа.

Выстаўка гістарычнага партрэта — вынік шматгадовай працы мастака, які невыпадкова звярнуўся да гэтай тэмы. Аўтара хвалюе ідэя адраджэння класічнага прэзентацыйнага партрэта, які ў гісторыі беларускага мастацтва называецца "сармацкі партрэт". Зварот да гісторыі — гэта спроба творцы адрадзіць духоўныя каштоўнасці і традыцыі, высокія грамадзянскія і чалавечыя ідэі, пачуццё годнасці, павагі да сябе і да сваіх каранёў.

Дакументальнай крыніцай для пошукаў вобразаў сталі летапісныя матэрыялы, гравюры і малюнкi, а таксама жывапіс мастакоў мінулых стагоддзяў. Партрэты, выкананыя Юрыем Каралевічам, не з'яўляюцца копіямі або рэміксамі. Агульнае мастацкае рашэнне належыць аўтару, які імкнецца надаць партрэтам сучаснае гучанне, прадставіўшы сваю версію знаёмых вобразаў.

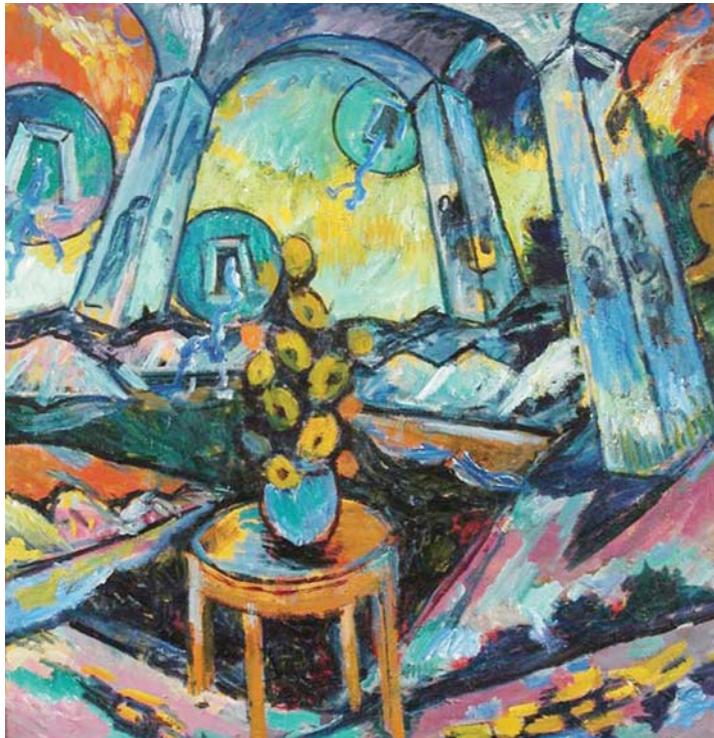
Ірына ПЕРСІКАВА, загадчык музея Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

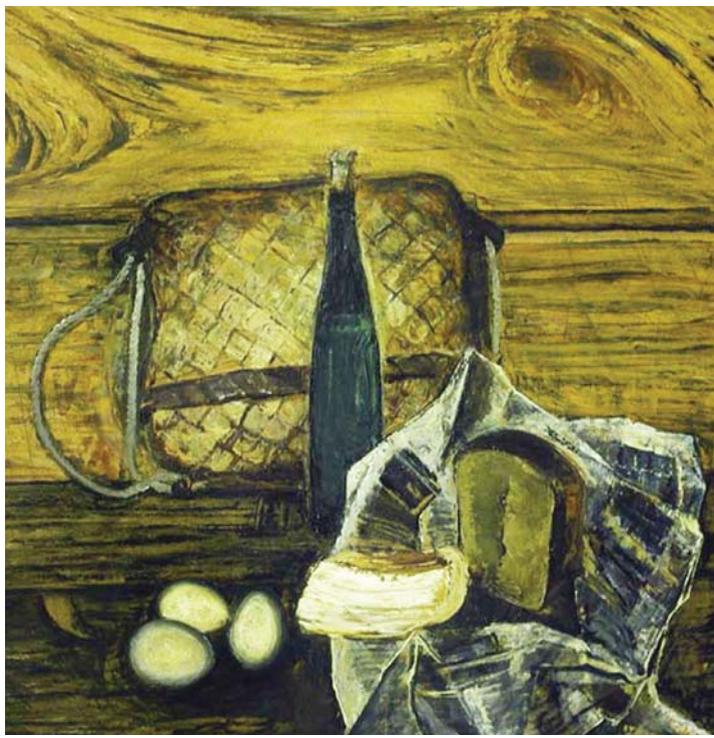
Ю.Каралевіч. "Канстанцін Астрожскі".

"Natur morte" — не мёртвая натура!

Светабудова паводле "ціхага"

А.Кішчанка. "Кампазіцыя са сланечнікам".

Г.Вашчанка. "Мой родны кут".

мі якога з'яўляюцца В.Жоўтак, Я.Раздзялоўская, М.Воранаў, А.Гугель, С.Лі, І.Ахрэмчык, А.Шаўчэнка, Г.Бржазоўскі. А потым прыйшло новае пакаленне, і нацюрморт увабраў у сябе яркі эстэтычна-інтэлектуальны сэнс, дзе значная роля адводзілася сімвалу, алегорыі, метафары, дзе ўласна "інтэр'ерны" і "экстэр'ерны" нацюрморт ператвараецца ў карціну з увядзеннем элементаў пейзажа, партрэта і нават людзей (палотны Б.Арачэва, А.Малішэўскага, В.Цвірка, М.Апіёка і іншых).

Я ўжо не кажу пра тое, што "рэчыўны аtryбу́т" адыгрывае вельмі важную ролю ў любой фігураўнай карціне з мноствам фігур, бо "прадмет" ва ўсёй разнастайнасці яго значэнняў патрэбны жывапісцу як важны аспект той рэчаіснасці, якую ён эстэтычна пазнае.

Канешне, цягам апошніх дзесяцігоддзяў змяняліся не толькі метады ды спосабы жывапіснага рашэння беларускага нацюрморта, але і набыўся мастацкі вопыт: у працэсе станаўлення развіваўся больш складаны погляд на свет. Не адзін прадмет як такі, але розныя яго ўласцівасці становіліся аб'ектам творчага пераўвасаблення, і праз раскрыццё зноў зразуметых якасцей рэчаў выяўлялі сваё, сучаснае стаўленне да рэчаіснасці, пераацэнкі каштоўнасцей, меры разумення рэальнага жыцця. Інакш кажучы, такое простае на першы погляд мастацтва нацюрморта з'яўляецца, у той жа час, вельмі складаным і тонкім, і за яго вонкавымі формамі трэба бачыць больш глыбокі ўнутраны сэнс. Зразумела, калі такія нацюрморты — не проста "штудыі" пастановачнага, вучэбнага характару або "хобі", адпачынак ад цяжкай "карціннай" работы, а твор, у які мастак уклаў сваё ўласнае ўяўленне пра светабудову, пра Сусвет, як гэта, напрыклад, у А.Кішчанкі або А.Кузняцова, чые творы нагадваюць цікавыя эксперыменты, здзейсненыя "на прыродзе".

А яшчэ трэба адзначыць, што ў выяўленчай палітры нацюрморт з'яўляецца лепшым "сродкам" для наватарскіх жывапісна-пластычных пошукаў і знаходак. Дзе, як не ў нацюрморце, можна так пэксперыментаваць з колерам, гармоніяй адценняў, гучнай фактурай, архітэктонікай кампазіцыйнага ладу? І, азіраючыся на мінулае, можна смела сказаць, што беларускія мастакі зрабілі шмат у галіне жывапіснага пазнання свету. Але шлях яшчэ не скончаны. Наперадзе — шмат новых адкрыццяў, і тое, што сёння мы пабачылі ў экспазіцыі, далёка не вычэрпвае ўсіх магчымасцей жыццядараснага і гуманістычнага мастацтва нацюрморта.

Б.К.

В.Жоўтак. "Святочны нацюрморт".

Беларускія кампазітары ўсё яшчэ скардзяцца, што іх музыка гучыць не так часта, як хацелася б. Але, разам з тым, праўда і тое, што апошнім часам прэм'ер гучыць значна болей, чым іх было раней. Прычым выконваюцца яны па жаданні саміх музыкантаў розных рангаў і спецыяльнасцей, сярод якіх шмат моладзі.

наадварот, вялікія, разлічаныя найперш на відовішчыя сцэнічныя эфекты, творы. Так і ляжала б “Фантазія”, каб не апантаных студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі і ўжо прызнаных майстрав, якіх з’яднала малады рэжысёр Ганна Маторная.

Пастаноўка атрымалася не вучнёўскай, а папраўдзе прамяністай па сваіх фантазіях, даказаўшы: твор-

А яшчэ варта заўважыць мноства тонкіх псіхалагічных дэталей, па-майстэрску выяўленых не толькі прызнанай опернай зоркай Наталляй Акінінай, але і яе будучымі, трэба спадзявацца, калегамі: Мікалаем Русецкім, Яўгенам Глебавым, Мікалаем Чарнышовым ды іншымі.

Дызайн для цымбалаў

Тое, што нашы цымбалісты, без усялякай іроніі, — “наперадзе планеты

раў і музыкантаў (а разам — сатворцаў) памнажаюцца адно на адно. А што, калі яшчэ дадаць жывапіс ці дызайн?

У філарманічным канцэрце “Узнёслае і зямное” з’ядналіся паэзія, жывапіс, музыка, а сярод удзельнікаў былі талінскі мастак Алег Высоцкі са сваёй выстаўкай і слайдамі пад час гучання, трыо “Кансананс”, у складзе якога — выдатныя цымбалісткі Таццяна Шумакова і Наталля Аруцюнава, ансамбль

Безліч адкрыццяў прынёс і чарговы сольнік нястомнай Веранікі Прадзед “Ад простага”. Цымбалістка зрабіла немагчымае: даказала, што дзіцячы рэпертуар можна выконваць на неадсягальна высокім мастацкім узроўні і, наадварот, “незразумелыя”, жудасна складаныя авангардныя творы ператварыць выкананнем у простыя для ўспрыняцця самай шырокай аўдыторыі. У тым ліку — з дапамогай прыёмаў інструментальнага тэатра.

3 серады на пятніцу: інструментальны тэатр у міксе з...

Мопсік у оперы

Аднаактовую камічную “Фантазію” паводле К.Пруткава Уладзімір Кур’ян напісаў яшчэ ў 1984-м. І агучыў частку з яе сіламі сяброў (той аматарскі аўдыёзапіс захоўваецца ў аўтара і дагэтуль). З таго часу твор праляжаў у нашым оперным тэатры як “нефармац”. А на справе — каларытны, “прыпраўлены” асацыятыўнымі опернымі прысмакамі (ад “Жаніцьбы” да “Руслана і Людмілы”, “Пікавай дамы”, “Севільскага цырульніка”, “Садко”) і цытатнай гульні (ад “Карміны Бурана” і Песні Варлаама з “Барыса Гадучова” ажно да “Сабачага вальса”) постмадэрн.

Замест аркестра — практычна ансамблевы склад з падкрэсленымі сола духавых: ледзь не кожнаму герою — свой інструментальны тэмбр. На адзіную жаночую партыю (ды і то не сапрама, якіх заўсёды багата) — ажно шэсць мужчынскіх, аднолькава значных, але розных па характары: па двое тэнараў, басоў і барытонаў. І ўсё з-за сюжэта! Цётка праводзіць аглядзіны, выбіраючы мужа для сваёй любай пляменніцы, якая, дарэчы, так і не з’явіцца. Бо яе месца (не толькі на сцэне, але і ў сэрцы старой Аграфены) займае мопсік па мянушцы Фантазія, на чые пошукі і выправяцца жаніхі: маўляў, хто знойдзе, той і ажэніцца на Лізаццы.

Калі ў час рамонт у тэатры пачалі звяртацца да аднаактовак, кампазітар нагадаў пра колішнюю партытуру. Яму прапанавалі зрабіць аркестроўку для вялікага сімфанічнага складу і перапрацаваць, дзеля рэжысёрскай зручнасці, фінал, каб ставіць яго можна было без асаблівых фантазій. Але на новым этапе сваёй гісторыі тэатр пачаў шукаць,

чы эксперимент не альтэрнатыва высокаму прафесіяналізму, а, на супраць, — яго плённы працяг. Высветлілася, што вакалісты малодшых курсаў — надзвычай пластычныя, артыстычныя і ніколькі не страчваюць сваіх спеўных магчымасцей нават у час самых мітуслівых рухаў, а мікс опернага і ляльчага тэатраў магчымы не толькі на ўласна лярэчнай сцэне (а там падобныя эксперыменты былі літаральна асуджаны на поспех). Таксама стала відавочна: студэнцкі аркестр опернай студыі на чале з Іванам Касцяніным можа без аніякіх страт данесці да слухача любы кампазітарскія фантазіі.

ўсёй”, даказвае літаральна кожны конкурс выканаўцаў. Сярод нядаўніх перамож, скажам, лаўрэатства і юнай Сашы Дзенісеня (дарэчы, выхаванкі Таццяны Сергіенка, якая “выгадавала” і сусветна знакамітага Міхаіла Лявончыка). Не адстаюць і кампазітары, з-пад пяра якіх выяваюць не толькі чарговыя спевы ды скокі, але і ўсё больш выбітныя прыдумкі, накіраваныя на максімальна нечаканна ракурсы гэтага, здавалася б, самага нацыянальнага інструмента. Так што рухавіком прагрэсу ў цымбальнай сферы сталася не столькі канкурэнцыя сярод выканаўцаў (а яна папраўдзе вялікая!), колькі плённае “каманднае” супрацоўніцтва, дзе магчымасці і крэатыў аўта-

салістаў “Класік-Авангард” на чале з Уладзімірам Байдавым. Некаторыя творы пісаліся менавіта для гэтага праекта, у тым ліку пад уздзеяннем карцін. Спрактыкаваны ў правядзенні падобных сінтэтычных

Творчая ж моладзь на чале з ініцыятыўнай В.Падгайскай ажыццявіла ўвогуле немагчымае — адрадылі “музычныя серады” ў Беларускай саюзе кампазітараў, дзе раней упершыню паказвалася (і абмяркоўвалася!) практычна ўсё напісанае. Калі колішнія традыцыі ўзніклі з-за шматпрыступкавай сістэмы мастацкіх саветаў (без папярэдняй “серады”, якая давала рэкамендацыю ці раіла перапрацаваць, надалей паказаць твор той ці іншай камісіі было немагчыма), дык цяперашняя — з-за шырага жадання творцаў падзяліцца радасцю нараджэння чарговага “дзіцяці”. Імпульсам да бурлівай крэатыўнасці стала абсалют-

Прыправа для постмадэрна

На саісканне прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі

Дзейна-сімфанічныя асобы

7 і 8 сакавіка ў прэзентацыі новай сольнай праграмы Аляксандра Саладухі “Берагі” ў Канцэртнай зале “Мінск” гучалі шэсць новых песень Алега Елісеенкава. У хуткім часе з’явіцца яшчэ дзве, якія знаходзяцца ў працы. Усяго для гэтага альбома кампазітар запланаваў 9 — 10 сваіх твораў. Але хуткасць іх з’яўлення — далёка не адзіная адметнасць яго творчага плёну. Песні Алега Елісеенкава, хто іх ні спяваў бы — ён сам ці нехта з зорак — пазнаюцца адразу. Без аб’яўлення прозвішча аўтара!

Не як “прыхвацаць” іх, “зрэтушыраваць” чужой аранжыроўкай ці не зусім адпаведным выкананнем таксама немагчыма. Бо ёсць у іх, незалежна ад тэмпу і вобразнага зместу, гэты асаблівы нерв. Не рытм, не! І, тым больш, не ме-

ханічнасць зададзеных ударнай устаноўкай рыфаў, што прыносяць запамінальнасць песням іншых аўтараў. Тут штосьці іншае, а менавіта — адчуванне нацягнутай струны, бляску ў вачах, той унутранай энергетыкі, якая, мабыць, і завецца натхненнем.

Песні Алега Елісеенкава — бы самастойныя дзейныя асобы агульнага спектакля. Справа зусім не ў іх тэатрызацыі! Яны, калі можна так сказаць, дзейнічаюць і ўздзейнічаюць: звяртаюць на сябе ўвагу, прымушаюць услухоўвацца, а не мільгаюць нейкім агульным фонам. І гэта пры іх папраўдзе фантастычнай колькасці! Мабыць, дзейнасць яго песеннай дзейнасці — спадчына акадэмічнага мінулага? І таму яму так удаецца рамансаваць лірыка, а не толькі завадныя танцавальныя кампазіцыі? Да таго ж, некаторыя з яго лепшых песень быццам балансуюць на мяжы з імпрэсіянісцкай каларыстычнасцю камернай музыкі, а ў зробленых ім аранжыроўках адчуваецца сапраўдная сімфанічнасць мыслення, тое ўменне “трымаць” драматургію, што выдае ў ім добрую кампазітарскую школу народнага артыста Беларусі, прафесара Дзмітрыя Смольскага.

Алег Мікалаевіч даўно ўжо выкладае сам. У асобную “дзейную песню” выліліся і яго памкненні дапамагчы спеўнай моладзі. Але гэта не перахаджае галоўнаму — нараджэнню ўсё новых песенных пацерак, што не вісяць, знітаваныя ў цяжкія каралі, на шыі выканаўцаў, а быццам разлятаюцца ў розныя бакі — рознакаляровымі шарыкамі ў аблачынках. А тое, што на долю А.Саладухі прыпадае іх больш, тлумачыцца шматгадовым супрацоўніцтвам. І гэткай жа дзейснай натурой спевака.

дзей, мастак прызнаўся, што змяніў бы свае “касмічныя” відапрэзентацыі, калі пазнаёміўся б з беларускімі творамі раней: настолькі яны яго ўразілі.

Акрамя пяцічасткавай сюіты “Impression” У.Байдава, былі яшчэ дзве прэм’еры: Інтэрмецца “Прароцтва Піфіі” Віктара Войціка (магічныя заклінанні, блізкія да грэчаскага танца сіртакі, прароцкае сола флейты) і “Не той горад” Волгі Падгайскай (дыялог цымбалаў з засурдзіненнай трубай, цымбалы як “нашчадак” клавесіна, колкі “грукат” якога арыгінальна спалучаецца з ударнымі, доўгія “арганныя” гучанні медзі, тэхніка мінімалізму, як паступовае разгортванне думкі ад “намацвання” асобных інтанацый да меладычнага ўсплёску і фінальнага замірання (Т.Шумакова). Магутнай кульмінацыяй стаўся найскладаны, віртуозна выкананы Цымбальны канцэрт Алега Янчанкі (Н.Аруцюнава).

на звычайнае пытанне Галіны Гарэлавай да Вячаслава Кузняцова: “Ты напісаў што-небудзь новае?”. Той адразу прыдумав назву для такога паказу навінак: “Музыкальныя среды по пятницам...”, дзе слова “среда” азначала і “асяроддзе”.

Крэатыўным атрымалася і правядзенне канцэрта: кампазітарам было прапанавана не толькі расправесці пра сваю задуму, але і адказаць на нечаканна пытанні. У цэнтры невыпадкова апынуліся прэм’еры трох псіхалагічна тонкіх, густоўных, дэталёва адшліфаваўных твораў Г.Гарэлавай: выканаўцы прымеркавалі іх не толькі да 8 Сакавіка, але і да юбілею кампазітара. У завяршэнне ж вечарыны, дзе прагучалі 11 новых кампазіцый, на сцэну выйшлі ўсе аўтары на чале з музыкантаўцам Наталляй Ганул, ды не з пустымі рукамі, а з музычнымі інструментамі, даказаўшы, што музыцыраванне — яшчэ і стыль жыцця.

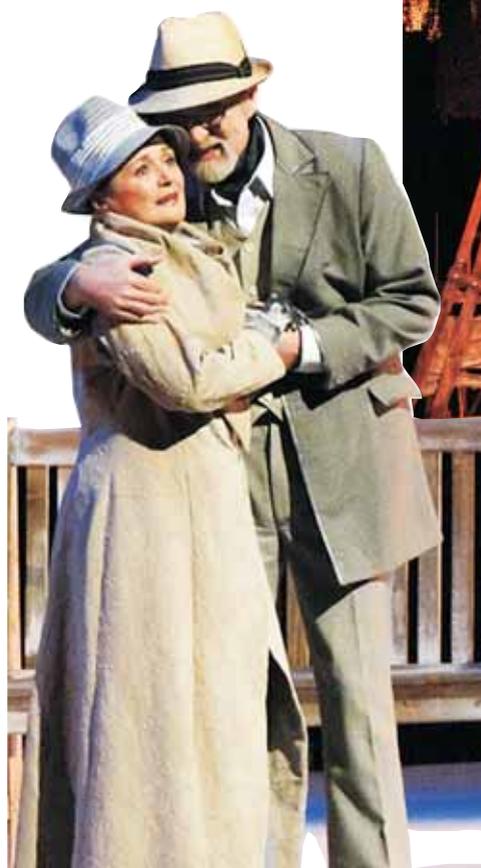
На здымках: Наталля Акініна; шасцёра жаніхоў з оперы “Фантазія”; Вераніка Прадзед.

І на ТЮГаўскай сцэне рэжысёр Уладзімір Савіцкі не здрадзіў сваёй ідэі паставак твораў беларускіх аўтараў. Напярэдадні сакавіцкіх святаў ён прадставіў прэм'ерны спектакль “Пан міністар” Францішка Аляхновіча, тым самым пацвердзіўшы ўласны праграмны тэзіс аб тым, што ў якасці кіраўніка не бачыць Рэспубліканскі тэатр юнага глядача адно толькі пляцоўкай для дзіцячых казак.

Драматургія Францішка Аляхновіча на беларускай сцэне — з'ява вельмі нават рэдкая, калі не сказаць адзінакая. Прытым, што ў свой час — у першай трэці мінулага стагоддзя — чалавек гэты аказаў даволі значны ўплыў на станаўленне прафесійнага сцэнічнага мастацтва, а ягоная кніга “Беларускі тэатр” была, па сутнасці, першым даследаваннем нацыянальных тэатральных вытокаў і традыцый. Не дзіва, што кожны рэжысёр, які сёння звяртаецца да твораў Аляхновіча, з пэўным правам дэкларуе аб тым, што адкрывае айчынным глядачам імя забытага аўтара.

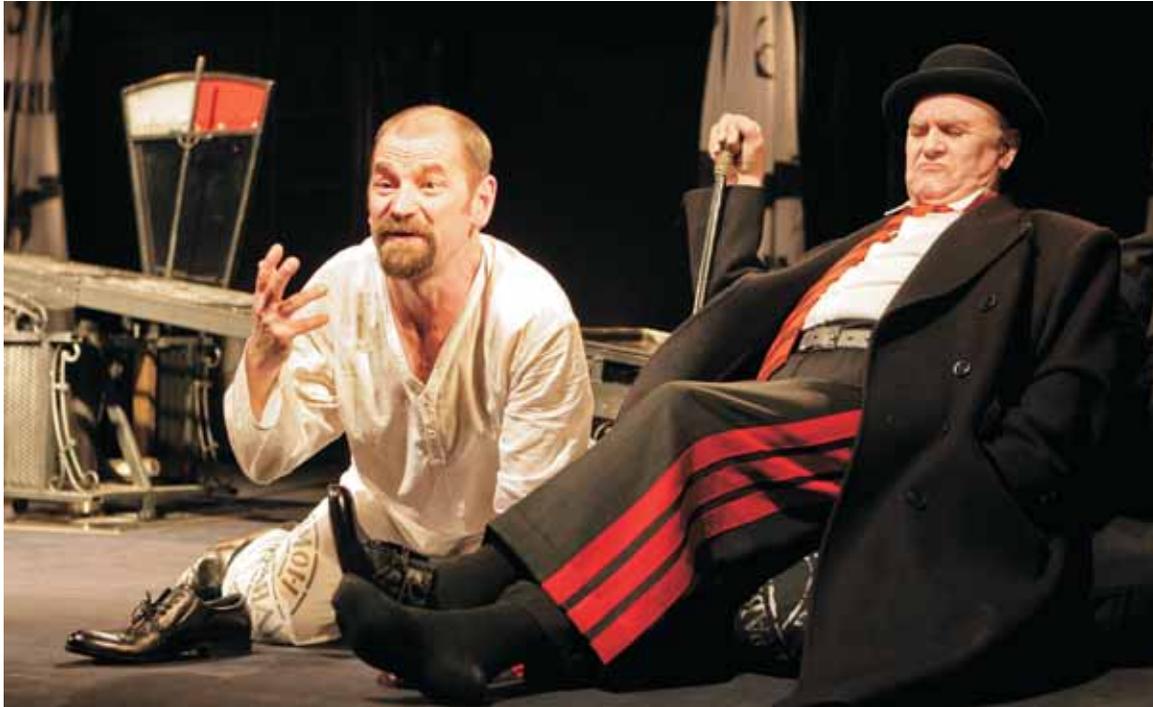
Аднак Уладзімір Савіцкі пайшоў у гэтым далей і не проста “адкрыў” нам п'есу Аляхновіча “Пан міністар”, а паспрабаваў адшукаць аргументы для таго, каб запэўніць: твор гэты мусіць стаць у адным шэрагу з “Тутэйшымі” Янкі Купалы. А таму ўвесь яго спектакль, па сутнасці, стаўся не столькі пастаноўкай канкрэтнага драматургічнага твора, а менавіта — дыялагам-палемікай з Купалавай п'есай. Як рэжысёр Уладзімір Савіцкі сваімі спектаклямі стала дэманструе прыхільнасць не да забавляльна-эфектных відовішчаў, а да тэатра, што прымушае глядачоў “мысліць доўга”: ён быццам бы наступае на крысо тваёй эмацыянальнай “вопраткі”, вымушаючы спыніцца і засяродзіць увагу на канкрэтнай думцы або зададзеным пытанні. І тым адрозніваецца ад многіх іншых айчынных пастаноўшчыкаў, якія прывыклі існаваць у прасторы спектакля “штрыхпункцірна” — маўляў, дзеянне не павінна прастойваць, а таму ня-

Таму адкрыццё гастролей гогаляўскім “Рэвізорам” сталася больш чым сімвалічным, дый сам спектакль аказаўся адной з самых яркіх падзей. Раней яго ў нас маглі пабачыць хіба гамяльчане і госці горада, якія трапілі на Міжнародны фестываль “Славянскія тэатральныя сустрэчы” ў лістападзе 2008-га. Цяпер да гэтай шмат у чым эксперыментальнай пастаноўкі Анатоля Ледухоўскага змаглі далучыцца жыхары нашай сталіцы.

За крысо тваёй “вопраткі”

Ці хаваецца за фарсам філасофія?

ма чаго падоўгу таўкціся на адным і тым жа месцы-думцы. Таму і ў новым спектаклі яго рэжысёрскі інтарэс распціраецца далей за звыклую інсцэнізацыю Аляхновічавай камедыі: рэжысёр паспрабаваў адшукаць актуальнага тэатральнага героя, супаставіць і параўнаць яго з тым Мікітам Зносакам з “Тутэйшых”, які стаўся для многіх адкрыццём у 90-я гады мінулага стагоддзя.

Філімон Пупкін у выкананні Аляксея Палазкова — не проста фарсавы кар'ерыст на манер “з гразі ў князі”. Ён — сумесь недалёкага прахіндзее і пажадлівага амагара жанчын. З гэткай

жа настойлівасцю, з якой ён пхнецца ў міністры, Пупкін падглядае за маладзенькай Любачкай. І на працягу ўсяго спектакля акцёр так і не вызначае адназначна, якая ж з дзвюх “праг” героя асабіста для яго больш важная. Ды, аднак, сам “расклад” выглядае так, што папада — гэта пэўныя магчымасці і, так бы мовіць, сродак, у той час як жаночыя ласкі ўсё ж — мэта.

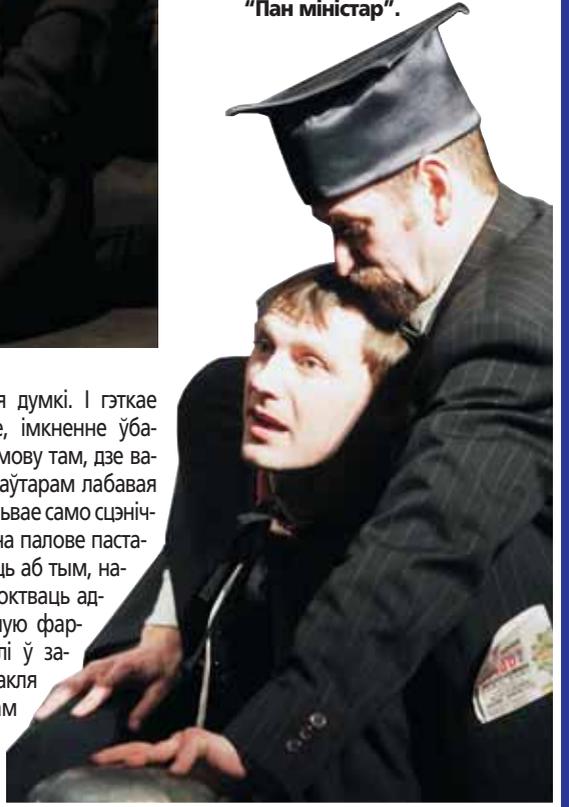
Спектакль, заяўлены як фарс, развіваецца, аднак, больш цяжкаважна, рэжысёр увесь час намагаецца быццам бы пераканаць нас, што на самой справе Аляхновіч у сваім творы закладаў на-

шмат больш глыбокія думкі. І гэтак жанравае сутыкненне, імкненне ўбачыць тонкую эзапаву мову там, дзе валадарыць зададзена аўтарам лабавая сатыра, толькі запавольвае само сцэнічнае дзеянне, так што на палове пастаноўкі пачынаеш думаць аб тым, навошта так доўга абсмактваць адну-адзіную прымітыўную фарсавую сітуацыю. І калі ў заключнай частцы спектакля Пупкін раптам распачынае доўгі, поўны асабістых прэтэнзій, маналог на

тэму беларускай мовы, яе актуальнасці, арганічнасці для свайго атачэння, становіцца зразумела: пры ўсіх шматлікіх падабенствах і паралелях з “Тутэйшымі”, Пупкін і Зносак усё ж — розныя пернікі. Апошні, называючыся тутэйшым, проста не ўсведамляе сябе як асобу, прыналежную да пэўнага нацыянальнага і культурнага слою, — акурат гэта і выклікала ў глядачоў усю гаму пачуццяў ад абурэння да шчырага шкадавання гэтага чалавека. Пупкін жа, наадварот, надзвычай дакладна разумее, хто ён і з якога цеста злеплены. І “хаджэнне ў міністры” для яго — не пошукі ўласнага месца ў жыцці, а неабходнасць прыкрыць уласнае пачуццё непаўнаартасці, якое культывуюць у стаўленні да яго ўсе навакольных.

У фінале амаль дзвюхгадзіннай фарсавай вакханаліі раптам чуюцца крык пеўня, мітусня персанажаў на сцэне спыняецца, і глядач уздыхае з палёгкай: “царства” вурдалакаў развейваецца...

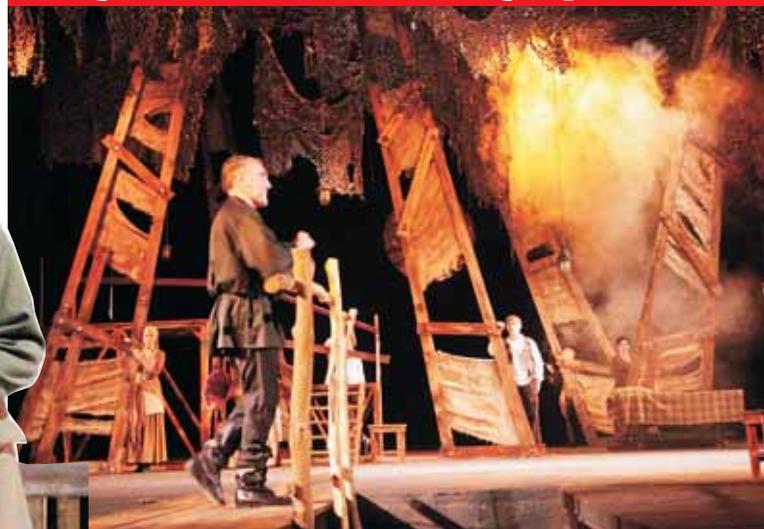
Таццяна КОМАНАВА
На здымках: сцэны са спектакля “Пан міністар”.

Тэст з варыяцыямі

Гастролі Смаленскага драматычнага тэатра імя А.Грыбаедава, што днямі завяршыліся ў Мінску, сталіся не толькі святам, але і, як і ўсякія прыезды артыстаў, яшчэ і своеасаблівай праверкай. Не толькі тых, хто гастралюе, але і тых, хто гасцей прымае — і адначасова быццам “прымярае” іх выступленні на сябе, “тэсціруючы” тым самым і сваю публіку.

Мадуляцыя з камедыі ў трагедыю

Гогалёўскі тэкст з вельмі ашчаднымі, тонка зробленымі купюрамі часам набывае новы сэнс, дапаўняецца калажным цытаваннем шэкспіраўскага “Гамлета”, іншымі постмадэрнісцкімі прыёмамі. Широка выкарыстоўваецца і моўная поліфанія: усе чыноўнікі, у адрозненне ад п'есы, — разам са сваімі жонкамі, якія паўтараюць прапановы і каментарыі сваіх мужоў з “варыяцыямі”.

Сцэнаграфія так званая чорная кабінета спалучаецца з тэатрам ценяў (у “паядынку” ілжэ-рэвізора з Гараднічым), мяшкамі са смеццем (у ролі наймодных крэслаў-груш) і белым раялем, які паўстае то шлюбным ложкам, то амаль труной, то “птушкай-тройкай” з “Мёртвых душ”, то дрожкамі. Спектакль заснаваны на шматлікіх асацыятыўных ланцужках, лейтматывах-сімвалах (тут і снег-пых-пыл, і “прыбіральшчыца” з мятой), дзякуючы чаму перад намі ўзнікае не толькі гісторыя

асобна ўзятая павятовага горада, але і ўсёй Расіі: з часоў баярскай думы да савецкай эпохі, перабудовы і сучасных крымінальных разбораў. Змены ў фінале (замест замкнёнай формы з прыездам не ўяўнага, а ўжо сапраўднага рэвізора — забойства Бобчынскага з Добчынікім і самога Хлестакова) яшчэ больш падкрэсліваюць жудасна-чорную безвыніковасць. І гэтая мадуляцыя з камедыі ў трагедыю найлепшым чынам адпавядае задуме і самой эстэтыцы М.Гогаля, чый партрэт спачатку ператвараецца ў абраз са свечкай, на які моляцца персанажы, а потым, “размножыўшыся”, нагадвае дошку гонару.

На жаль, гэты цудоўны інтэлектуальны спектакль з рэжысурай сусветнага ўзроўню не прайшоў выпрабаванне ні нашай публікі, адвучанай ад тэатральных роздумаў (і частка яе пакідала залу), ні самой смаленскай трупы. Прэс-канферэнцыя з удзелам галоўнага рэжысёра Віталія Баркоўскага (ён, нагадаем, пераехаў у Смаленск з Коласаўскага тэатра) і вядучых артыстаў ператварылася ў філасофскі “круглы стол” на тэмы “тэатр і глядач”, “акцёр і рэжысёр”. Тут была прэзентавана і манаграфія Таццяны Катовіч “Структура спектакля: воля да постмадэрнізму”, прысвечаная В.Баркоўскаму. Але нават на гэтай сустрэчы-анонсе “Рэвізор” не атрымаў годнай “унутранай” ацэнкі саміх смалян.

Можа, тыя падсвядома адчувалі, што падобная пастаноўка будзе вымушаць ацэньваць па той жа высокай мастацкай шкале і астатнія работы? Бо гастрольныя спектаклі пераканалі: смяляне добра іграюць саміх сябе, псіхалагічна адчуваюць (найперш — у трагедыіным плане) чалавека глыбінкі (“Вішнёвы сад” А.Чэхава, “Грэх” паводле М.Горкага), таму шэкспіраўскія жарсці (“Рамэа і Джульета”) нагадваюць у іх месцачковыя бойкі “сценка на сценку” — толькі чамусьці з прэтэнзіяй на класічнае, а не на сучаснае ўвасабленне, хаця, улічваючы акцёрскі расклад, спектакль хочацца назваць “Меркуцыя” і завяршыць яго адразу пасля смерці гэтага героя. Сярод праблем, якія давядзецца вырашаць цяперашняму галоўнаму рэжысёру, — дасягненне добрай дыкцыі і акцёрскай натуральнасці. Але ёсць і тое, чаму можна павучыцца: пастаноўка прэм'еры ў разліку на пэўнага маладога артыста — амаль што ягоны бенефіс (Андрэі Кургану ў “Бенвенута, Атэла!”). У нашым тэатры таксама ставілі (і нават пісалі!) музычныя спектаклі ў разліку на Наталлю Гайдю. А праўдзе бенефісным быў толькі мюзікл Уладзіміра Кандрусевіча “Джулія”, бліскауча ўвасоблены артысткай, але — ужо прымай трупы.

Завяршаючы гастролі, В.Баркоўскі адзначыў такія рысы нашых глядачоў, як такт, густ, інтэлігентнасць. Выказаў спадзеў, што Смаленскі тэатр будзе прыязджаць яшчэ неаднойчы. Сапраўды, абменныя гастролі — выйгрыш падвойны! А вынікі паездкі нашага Музыкальнага тэатра ў Смаленску падвядзём у наступных нумарах.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакляў “Вішнёвы сад”, “Грэх”.

Новы этап развіцця сяла:**самадастатковасць аддзела культуры**

Да Хоцімска я дабіраўся цягам дзевяці гадзін і не пашкадаваў, бо мяне чакаў шэраг журналісцкіх неспадзяванак. Першая: пад час апытання жыхароў гарпасёлка ніводзін не выказаў прэтэнзій да дзейнасці аддзела культуры. Шчыра кажучы, з такім сутыкнуўся ўпершыню. Старшакласнікі, людзі сярэдняга і сталага веку адгукаліся аб начальніку аддзела культуры самым стагоўчым чынам. Мікалай Хучаў, маўляў, на пасадзе каля шасці гадоў, але зрабіць паспеў многае. Прынамсі, агляднаму колу не дае сапсавацца, а яно — галоўны культурны брэнд раёна.

Неспадзяванка другая. Перад тым як правесці райвыканкамаўскую “лятучку”, я трапіў на аддзелаўскую планёрку. Яе ўдзельнікі ясна далі зразумець: хоць аддзел і заняў па леташніх выніках трэцяе месца ў вобласці, але праблем у сферы — мора, і не мае іх толькі той, хто не працуе. Усе гэтыя праблемы вынесены пад рубрыку “Народ пытаецца і прапануе”.

І, урэшце, трэцяя неспадзяванка. Пад час “лятучкі” прагучала некалькі крэатыўных ідэй, што, як падаецца, павінны падштурхнуць да дзеяння работнікаў культуры ў іншых рэгіёнах краіны.

Народ пытаецца і прапануе: з аддзелаўскай планёркі**Старэюць фонды і камп’ютары**

Вось яны, прафесійныя праблемы, агучаныя спецыялістамі ў галіне:

Надзея БАРАДЗІНА, дырэктар гісторыка-краязнаўчага музея:

— Ремонт установы ў 1997 годзе быў зроблены без гідралізацыі. Сцены ў выставачнай зале спрэс мокрыя, цвілія...

Раіса КАСТАЛОНАВА, дырэктар ЦБС:

— Кніжныя фонды ў нас — састарэлыя...

Алена ПРОШКІНА, дырэктар Цэнтралізаванай клубнай сістэмы:

— Гэтка ж састарэлая і апаратура ў пэўных сельскіх клубах...

Алена ЛАГУНОВА, дырэктар ДШМ:

— Вучні тэатральнага і мастацкага аддзяленняў з-за недахопу плошчаў займаюцца ў Доме рамёстваў...

Ігар АБУШКЕВІЧ, дырэктар Забялышынскага СДК:

— У нас даволі інтэнсіўная канцэртная дзейнасць, а музычнай апаратуры — 20 гадоў...

Любоў КЛЯЦОВА, бібліятэкар Трасцінскай сельскай бібліятэкі:

— Бібліятэчны камп’ютар даўно і безнадзейна састарэў...

Намеснік старшыні Хоцімскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях **Жанна КАЗАКОВА** і начальнік мясцовага аддзела культуры **Мікалай ХУЧАЎ** працуюць на пасадах не першы год, справу ведаюць да драбніц, таму агульнымі фразамі пад час нашай гутаркі не “аперывалі”.

Яўген РАГІН:

— Жанна Васільеўна, аддзел культуры вашага раёна — адзін з лепшых на Магілёўшчыне. Тым не менш, ваша асноўная прэтэнзія да аддзелаўскіх структур?

Жанна КАЗАКОВА:

— Заўжды патрабую ад работнікаў культуры большай уласнай ініцыятывы... Так, аддзел досыць мабільны, заўжды аператыўна рэагуе на любую надзённую патрэбу дня... Але іншым разам, на мой погляд, “задае” руціна. Нічога не маю супраць інструкцый і рэкамендацый вышэйстаячых органаў, але для таго, каб ісці наперад, патрэбна ініцыятыва, пошук новага.

Яўген РАГІН:

— Новага не стае?

Жанна КАЗАКОВА:

— Лічу, што так. Возьмем, да прыкладу, музей. Абавязковы, так бы мовіць, выставачна-экспазіцыйны мінімум там цяпер присутнічае. Аднак заўжды падштурхоўвала музейшыкаў да “новенькага”. Урэшце, адраділі вясельны абрад на падставе мясцовых традыцый... Мая ўласная дачка, калі выходзіла замуж, паслугай скарысталася з радасцю.

Яўген РАГІН:

— Паслуга — платная?

Мікалай ХУЧАЎ:

— Платная і даволі вялікім попытам карыстаецца. Палову вясельяў Хоцімска абслугоўвае наш

музей. Канешне, грошы невялікія. Але ці ж толькі ў гэтым справа? Асобныя маладыя з раёна ўпершыню музей наведалі... Наконт, ініцыятывы я, безумоўна, згодны. Хаця б з той нагоды, што Міністэрства культуры заклікае ствараць у рэгіёнах адмысловыя знакавыя фестывалі... Нам ёсць ад чаго адштурхоўвацца. Улетку ля агляднага кола ў гарадскім парку збіраецца ці не ўвесь Хоцімск. Ладзім тут усе клубныя мерапрыемствы і народныя святы. Застаецца “выкрышталізаваць” ідэю арыгінальнага фэсту, на які запрасім не толькі суседнія раёны з Беларусі, але і з Расіі. Гэтыя творчыя стасункі ў нас — доўгія і трывалыя.

Яўген РАГІН:

— Жанна Васільеўна, падтрымаеце ідэю матэрыяльна?

Жанна КАЗАКОВА:

— Буду казаць так, як яно ёсць. З фінансаваннем — праблемы, але пры першай магчымасці ініцыятыва будзе падтрымана. Самі зробіць, і мы крыніцы дадатковага фінансавання вышукаем. Кадры ў нас усё ж — высокапрафесійныя.

Яўген РАГІН:

— Мне сёння шмат распавядалі пра “кадравую рэвалюцыю”, што адбылася ў адзеле цягам апошніх гадоў...

Жанна КАЗАКОВА:

— Пяць гадоў таму, калі прышла на пасаду намесніка старшыні, дык кожную планёрку пачынала з гаворкі, што не да твару аддзелу плесціся па колькасці работнікаў са спецыяльнай адукацыяй у “хвасце” вобласці...

Мікалай ХУЧАЎ:

— Цяпер 95 працэнтаў нашых спецыялістаў маюць спецыяльную адукацыю. Каля 30 маладых лю-

дзеі з Хоцімска і раёна навучаюцца сёння ў ВНУ... Вакансій няма, нават харэаграфу маем.

Яўген РАГІН:

— Шчыра кажучы, не надта характэрная для рэспублікі карціна: кадравы дэфіцыт вас не турбуе. Але ж з ініцыятыўнасцю праблемы. Мо няма стымулу для пошуку крэатыву? Адсюль, відаць, і руцінасьць клубных ды бібліятэчных захадаў...

Мікалай ХУЧАЎ:

— Так яно, па сутнасці, і ёсць. І праблема тут, я перакананы, не столькі раённага, колькі рэспубліканскага маштабу...

Яўген РАГІН:

— Давайце разбірацца паступова. І ў клубнай, і ў бібліятэчнай сістэмах асноўная перашкода ў працы — састарэлая апаратура і камп’ютарная тэхніка...

Жанна КАЗАКОВА:

— І нашаму раённаму бюджэту тут не пад сілу выправіць сітуацыю.

Яўген РАГІН:

— Аддзел культуры, па вялікім рахунку, сам сябе забяспечвае сродкамі ад пазабюджэтнай дзейнасці.

Жанна КАЗАКОВА:

— Пагаджаюся...

Мікалай ХУЧАЎ:

— Нічога не маю супраць гэтага. Аддзел культуры павінен быць адзінкай самадастатковай. Але... львіную долю заробленых пазабюджэтных грошай выдаткоўваем, як вядома, на кампенсацыю камунальні, аплачваем падаткі, выкарыстоўваем для прэміравання сваіх работнікаў... Усё гэта так. На бюджэт спадзявацца сёння не выпадае. Добра вядома і тое, што за бюджэтныя сродкі якасную апаратуру не набудзеш: цягам паўгода пракачаеш “прахаджэння” цэлага стоса папер, а ў выніку атрымаеш адказ: “Нельга!”. Панацэя — пазабюджэт. А яго пасля вышэйназваных выплат застаецца — як кот на плакаў. У ідэале сітуацыю бачу так:

зарабіла ўстанова культуры мільён рублёў, і гэтыя грошы не забралі, а наадварот — заахвацілі хоць невялічкай, але грашовай датацыяй на ўмацаванне матэрыяльнай базы. Думаю, прапанова — вельмі мэтазгодная, альтэрнатывы проста не адшукаю.

Жанна КАЗАКОВА:

— Усё так, але не ў нашай кампетэнцыі вырашаць гэтае глабальнае пытанне. Мой суб’ектыўны пункт гледжання такі: паколькі мы выконваем даведзеныя заданні, мэтанакіравана займаем энергазберажэннем, дык аплату камунальных плячэжаў магла б узяць на сябе дзяржава.

Яўген РАГІН:

— Тады, напэўна, і стымул для зарабляння з’явіцца. А пакуль усё трымаецца на прафесіяналізме, дакладней кажучы, працаваць як мокрае гарыць сумленне не дазваляе... Да прыкладу, быў сёння ў Доме рамёстваў, бачыў сувенірную краму, напоўненую надзвычай цікавым таварам, але пачуў ад супрацоўнікаў, што рэалізоўваць творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва для аддзела культуры таксама не надта выгадна. Дзіўная рэч атрымліваецца...

Хоцімшчына: кола праблем вакол агляднага кола**Пазабюджэтны стымул**

А яно ўсё-такі круціцца.

Дэталі да агульнай карціны**“Мне зверху бачна ўсё”**

Кола ў Хоцімску не вынаходзілі. Яго проста набылі некалькі дзесяцігоддзяў таму, каб займаць адметнасць, якой, па-мойму, няма ні ў адным райцэнтры Беларусі. Адметнасць, па словах дырэктара парку Людмілы Маскалёвай, сябе апраўдала. Летась жыхары гарадскога пасёлка і раёна, госці са Смаленшчыны і Браншчыны заплацілі 22 мільёны рублёў, каб з упэўненасцю сказаць: “Мне зверху бачна ўсё...”

Кола, як і парк, знаходзіцца на балансе аддзела культуры. На 1,6 гектара ў вясенне-летні сезон дзейнічае шэсць атракцыёнаў. Абслугоўваюць іх сезонныя рабочыя, што атрымліваюць 35 працэнтаў ад выручкі. Прыкладна 6 мільёнаў рублёў аддзел штогод выплачвае за правядзенне “колавай” дыягностыкі. Пэўная сума, натураль-

на, ідзе на рамонт і афарбоўку хоцімскага “брэнда”. Усё астатняе — чысты прыбытак. Вось такая бухгалтэрыя.

Я памятаю, колькі радасці было ў дзяцей, калі за РДК у маёй роднай Ветцы з’явілася “гарадская” карусель. Вось толькі век у яе аказаўся, на жаль, нядоўгі. А кола ў Хоцімску, на шчасце, усё круціцца.

Мікалай ХУЧАЎ:

— Усё правільна. З дапамогай Дома рамёстваў рэальна зрабіць грошы і пакласці іх на свой спецрахунак мы можам толькі двума спосабамі. Першы: арганізаваць выстаўку і браць грошы не за продаж сувеніраў, а за ўваходныя білеты. Другі: прымаць заказы па афармленні інтэр’ераў... Цяпер сродкі за рэалізаваныя бочкі, аб’яжурны, жбаны наша бухгалтэрыя пералічвае ў бюджэт, яны да нас не трапляюць. Дык дзе стымул? Ці не прасцей зрабіць так, каб трыццаць, умоўна кажучы, працэнтаў гэтых грошай ішлі ў бюджэт, а астатнія — у заробак майстроў, на набыццё абсталявання, бо ў нас і па сёння няма вялікай муфельнай печы.

Жанна КАЗАКОВА:

— Усё ж салон пры РДР — гэта не шараговая крама, і патрабаванні да яе фінансавай дзейнасці, я лічу, павінны быць спрыяльнымі для аддзела культуры... Але, зноў-такі, такое важнае пытанне не вырашаецца на райвыканкамаўскім узроўні.

Яўген РАГІН:

— Тут вось якая яшчэ праблема. Старажытны дом, дзе месціцца РДР, — прыгожы, утульны, але месца ў ім хранічна не хапае...

Мікалай ХУЧАЎ:

— Як паветра патрэбна і харэаграфічная зала.

Жанна КАЗАКОВА:

— У іншых раёнах, дакладна ведаю, нерухомасці хапае. У нас яе проста няма, хіба што нейкія прамысловыя памяшканні...

Мікалай ХУЧАЎ:

— Выйсце тут, неаспрэчна адно: пачынаць будоўлю з нуля. Але цяпер узвесці сучасны Палац культуры ніяк не атрымаецца, бо грошы патрэбны велізарныя.

Яўген РАГІН:

— Пра палац гаворкі няма. Аднак вы казалі, што хочаце за-

Намеснік старшыні Хоцімскага райвыканкама Жанна Казакова і начальнік аддзела культуры Мікалай Хучаў.

мяніць драўляную хацінку аддзела на больш-менш прыстойны адміністрацыйны будынак, дзе хапіла б месца і для работы гуртоў.

Мікалай ХУЧАЎ:

— Лічу, гэта — самы аптымальны варыянт.

Жанна КАЗАКОВА:

— Без будаўніцтва, словам, не абыходзіцца.

Яўген РАГІН:

— Як разумею, для гэтага неабходна спонсараў шукаць? Наколькі гэта рэальна для маленькага гарадскога пасёлка?

вось яшчэ якую, вельмі нечаканую для нас, праблему. Літаральна днямі інстанцыі, што куруюць паркавыя атракцыёны, прыслалі прадпісанне: за тры месяцы да адкрыцця “колавага” сезона патрэбна займаецца на гэты ліцэнзій. Цяпер чуваю патыліцу: праз месяц у нас парк адкрываецца. Якая ліцэнзія, калі дыягностыку ўсіх механізмаў кола нам зрабілі, і дазвол на эксплуатацыю мы ўжо маем? Дык ці патрэбна ліцэнзія, падрыхтоўка якой прымусіць нас тры месяцы бяздзейнічаць? Усе гэтыя нестыкоўкі псуецца настрой і з каліяны выбіваюць. А вы кажаце пра стымул...

Мікалай ХУЧАЎ:

— Ёсць у нас аддаленыя вёсачкі, дзе захаваліся неблагія клубныя хаткі, шкада іх спісваць. Канешне, насельніцтва ў гэтых паселішчах змяншаецца, клубы — незапатрабаваныя. Вось і думаю, чаму б на іх базе не пачаць ствараць уласныя аграсядзібы. Замест дырэктара клуба будзе гаспадар сядзібы, замест акампаніятара — кухарка.

Яўген РАГІН:

— А вось гэта сапраўдны крэатыў! Думаецца, ідэя рэальная?

Жанна КАЗАКОВА:

— Патрэбна заканадаўча ўсё прапісаць. А ідэя сапраўды вельмі прывабная.

Мікалай ХУЧАЎ:

— Навошта нам прыватніка чакать? Давайце самі прадпрымальнікамі станавіцца.

Яўген РАГІН:

— Вось вам і чаканая ініцыятыва, Жанна Васільеўна.

Жанна КАЗАКОВА:

— Няма мяжы для дасканаласці... Я, да слова, не надта задаволеная тым, як наладжана работа з моладзю ў сельскіх установах культуры. Наш старшыня райвыканкама Фёдар Вішнеўскі вельмі слушна кажа: “Івана Іванавіча выходзіць позна, выходзіць трэба Ванечку”. І выходзіць менавіта культурай. І якасць мерапрыемстваў тут — рэч далёка не апошняя.

Мікалай ХУЧАЎ:

— У нас рэгулярна ладзяцца справядачныя канцэрты. Так, асобныя нумары сельскіх устаноў

■ На людным месцы ■

Маладзечна: “Дажынкi-2011”

Вуліцы ды арэна

Сёння Маладзечна ўяўляе з сябе вялізную будаўнічую пляцоўку. Усё натуральна: старажытны горад рыхтуецца да Рэспубліканскага фестывалю-кірмашу працаўнікоў вёскі “Дажынкi-2011”.

ля: на добраўпарадкаванне горада, рэканструкцыю і будаўніцтва аб’ектаў мяркуюцца скарыстаць больш за 700 мільярдаў рублёў.

Істотна зменіцца горад на ўездзе з Мінска. Тут узводзіцца новы мікрараён — ледзь не на 90 тысяч квадратных метраў жылля, з усёй належнай інфраструктурай. На месцы старога футбольнага поля неўзабаве з’явіцца спартыўна-забаўляльны комплекс з басейнам, лядовай арэнай, якая будзе трансфармавацца ў сцэну для культурна-масавых мерапрыемстваў.

Мечыслаў СТАНКЕВІЧ
Маладзечна

На здымку: так сёння выглядае цэнтральная вуліца горада.

Слаўгарад: пад грыфам праекта

I “віртуальны музей”

Праграма CORE “Супрацоўніцтва для рэабілітацыі ўмоў жыцця тых раёнаў Беларусі, якія пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы”, адобраная пастановай Савета Міністраў краіны, выконваецца ў чатырох раёнах Беларусі: Брагінскім, Чачэрскім, Слаўгарадскім і Столінскім.

Напрыклад, у Слаўгарадскім каля 25 працэнтаў насельніцтва былі вымушаны кінуць свае “гнёзды”. І тое нанесла ўрон не толькі сацыяльна-эканамічнаму развіццю рэгіёна, але і культуры.

Каб захаваць адметнасць роднай зямлі менавіта на гэтым кірунку, тут быў распрацаваны праект “Будучыня і спадчына”. На яго фінансаванне пайшло амаль 60 мільёнаў рублёў у межах Дзяржаўнай Чарнобыльскай праграмы. Работа грунтавалася на праектах Праграмы CORE. Найбольш актыўная, творчая частка насельніцтва была аб’яднана вакол тэмы захавання гісторыі Слаўгарадскага раёна і перадачы памяці пра чарнобыльскую бяду наступным пакаленням. Пры ДШМ арганізавана дзіцячая мастацкая студыя “Маляўнічая спадчына”, пры раённым Цэнтры культуры і народнай творчасці — дзіцячая вакальная студыя “Суквецце”, пры філіяле ДШМ у вёсцы Свенск — калектыв “Адраджэнне”. Вучні гэтых творчых аб’яднанняў неаднаразова займалі прызывыя месцы на штогадовым Міжнародным конкурсе “Залатая пчолка”, прымалі ўдзел у акцыі “Чарнобыльскі шлях — дарога жыцця”.

Моладзь Слаўгарадчыны займаецца керамікай, жывапісам і графікай, бярэ ўдзел у тэматчных мастацкіх пленэрах, этнаграфічных экспедыцыях па зборы фальклорнай спадчыны. Удзельнікі праекта стварылі сайт “Віртуальны музей”, які змяшчае кароткую даведку, гістарычныя хронікі і легенды Слаўгарадчыны. Гэта дазваляе не толькі “ажывіць” значны пласт культуры, але і раскрыць творчы патэнцыял маладога пакалення. Таленавітыя дзяўчаты Яніна Гінь, Наталля Максімава, Аліна Шумякова сталі стыпендыяткамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

Вольга КАЖАМЯКІНА-КАРТУН, спецыяліст Беларускага аддзялення Расійска-беларускага інфармацыйнага цэнтра па праблемах наступстваў катастрофы на ЧАЭС

Гродна: вясновы кірмаш

Казюкі над Нёманам

На першым тыдні вясны ў Гродне прайшла юбілейная, X Выстаўка-кірмаш вырабаў народных рамеснікаў “Казюкі”.

Сёлета ў горад над Нёманам прыехалі творцы з усёй Беларусі, а таксама з Расіі, Польшчы, Літвы, Украіны. Упершыню свята народнага мастацтва прайшло на галоўнай плошчы горада, і ўпершыню гродзенцы маглі наведваць мерапрыемства цягам двух дзён.

На “Казюкі” ўмелыя прывезлі кераміку, карункі, вырабы з саломкі і дрэва, кошыкі, карціны, батык, упрыгожаныя пацерак і скуру. У цэнтры Гродна размясціліся ганчарныя, кавальскія, стальярныя, гарбарныя майстэрні.

Наведвальнікі кірмашу, сярод іншага, змоглі ўбачыць канцэрт мастацкіх калектываў нацыянальных аб’яднанняў, пакаштаваць масленічных бліноў і юшкі.

Дар’я ЧАРКЕС, студэнтка Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы

у сезон ініцыятыў

Райвыканкамаўская “лятучка” з “К”

Яўген РАГІН:

— Будзем спадзявацца, нестыковак пазбегнеце. Ці ж вам іх баяцца, калі яны — ледзь не на кожным кроку?..

іншым разам метаўслужбай “адбракоўваюцца”, на раённую сцэну не трапляюць. Як правіла, тыя, каго калісьці крытыкавалі, імкнуцца ўзняць уласную творчую планку.

Жанна КАЗАКОВА:

— Паўтаруся, пяць гадоў таму ў клубнай сістэме не было ні спецыялістаў, ні дысцыпліны. Сітуацыю, трэба аддаць належнае Мікалаю Адамавічу, мы выправілі.

Яўген РАГІН:

— Павелічэнне колькасці народных і ўзорных самадзейных калектываў — справа прафесійнай годнасці?

Мікалай ХУЧАЎ:

— Я б інакш сказаў. Цяпер гаворка ідзе пра скарачэнне работнікаў бюджэтнай сферы. Дык вось, перакананы, у нашай галіне скарачаць трэба пасады, а не людзей. Калі работнік клуба стаў мастацкім кіраўніком народнага ансамбля, у каго ж рука падымецца яго скарачаць? Таму пастаянна кажу калегам: “Развівайцеся творча, стварайце калектывы, дабівайцеся вынікаў!”. У нас цяпер — дзевяць народных і ўзорных гуртоў, а да канца года з’явіцца яшчэ два.

Жанна КАЗАКОВА:

— Я не прыхільніца таго, каб скарачаць работнікаў культуры, каб змяншаць колькасць запатрабаваных насельніцтвам устаноў. Вельмі важная і выкародная функцыя ў іх: адказваць за духоўнае здароўе грамадства... Так, мы добра папрацавалі з кадрамі, знялі адно з балючых пытанняў. Трэба рухацца далей, вырашаць іншыя праблемы, рабіць гэта творча і ініцыятыўна.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Хоцімскі раён — Мінск
Фота аўтара

Мікалай ХУЧАЎ:
— Разглядаем усе прапановы.
Жанна КАЗАКОВА:
— Шмат дапамагаюць нашы дэпутаты. Яшчэ — Надзея Андрэеўна Ермакова, старшыня Праўлення “Беларусбанка”... Вялікіх прыватных прадпрыемстваў у нас няма, дзяржаўных — таксама. Але спонсараў шукаем.

Яўген РАГІН:

— Хоцімшчына — край маляўнічы, радыячый не крануты, дый суседняга Расія — пад бокам. Творчыя стасункі з суседзямі вы наладзілі, чарга, напэўна, — за стасункамі эканамічнымі, пад будучы сумесны фестываль пад умоўнай назвай “Вакол кола”. Дарэчы, маеце шанец атрымаць грант, калі паспяхова паўдзельнічаеце ў конкурсе творчых праектаў, што неўзабаве мяркуюць абвясціць Міністэрства культуры.

Жанна КАЗАКОВА:

— Агляднае кола — наш гонар і брэнд. І даходы ад яго выкарыстання — неблагія... А ідэя пра конкурс мне вельмі падабаецца.

Мікалай ХУЧАЎ:

— Неадкладна будзем распрацоўваць канцэпцыю фестывалю... Калі ж зноў зайшла гаворка пра наша паркавае кола, дык не магу не згадаць тут

У салоне-краме Хоцімскага РДР можна набыць і сувенірныя лялькі.

Мікалай ХУЧАЎ:

— Крыўдна, бо маю на руках заключэнне: пры норме тэхнічнай зношанасці дзевяць працэнтаў, паказчык па нашым коле не перавысіў за трыццаць гадоў 0,5 працэнта. Я не хачу, каб наш галоўны атракцыён быў бяздумна закрыты...

Яўген РАГІН:

— Сярод праблем існуе, аказваецца, і транспартная...

Мікалай ХУЧАЎ:

— Першыя тры гады дзве “газелі” прыносілі нам грошы. Цяпер увесь аддзел працуе на рамонт гэтых машын. Між тым, Браншчына і Смаленшчына пастаянна запрашаюць паўдзельнічаць у канцэртах, дый нашы аддаленыя вёскія патрабуюць пастаяннага абслугоўвання.

Яўген РАГІН:

— Якія намёткі ў вас, дарэчы, па развіцці сельскіх тэрыторый?

“Неяк у антракце аднаго эстраднага конкурсу, калі журы збіралася падвесці вынікі, я выйшаў у фая і сустраў знаёму сямейную пару, якая сабралася сыходзіць дадому. “Вы што, не хочаце даведацца пра самае цікавае — размеркаванне месцаў?” — запытаўся я. “Дык якраз гэта — самае нецікавае! Мы проста не хочам губляць веру ў чала-

вачах у мільёнаў тэлегледачоў, пастаянна можна бачыць безапеляцыйнасць суддзяў, якія апяруюць, у лепшым выпадку, двума параметрамі: “за тэхніку” і “за артыстызм”! У нашых жа “мцэнскіх паветях” — і яшчэ прасцей: існуе толькі адзін крытэры адзнакі — эмацыйны, па прыцыпе “падабаецца — не падбаецца”!

які выпучаў да дзясятка крытэрыяў-патрабаванняў да твора мастацтва, ужо можна адзначыць спробу сістэмнага (!) падыходу да яго ацэнкі. Дык што ж, з тых часоў мастацтвазнаўства толькі дэградавала? <...>

Усялякая крытыка павінна быць канструктыўнай, таму сфармулюем канкрэтную прапанову. Для дасягнення аб’ектыўнасці ацэнкі мастацкага майстэрства канкурсанта (прычым у рэальна выканальнай аптымізаванай форме) звернемся да сацыяльных навук. З усёй разнастайнасці відаў характарыстык твораў мастацтва — такіх, як эстэтычныя, гнасеалагічныя (пазнавальныя), педагагічныя, псіхалагічныя — выберам асобныя, на

відэароліка; не прыцягненне асістэнтаў, акампаніятараў, бэк-вакалу, падтанцоўкі і г. д.;

= 1,5 — за выкананне нумара пад уласны акампанемент;
= 2 — за выкананне нумара пад уласны акампанемент, аўтарскі відэаролік і г. д.

Пагодзімся, вядома, і з тым, што бываюць унікамы, такія, як Баскаў, Павароцці, якія не ўкладваюцца ні ў якія рамкі і заслугуюць найвышэйшых адзнак, дзякуючы ўжо хіба толькі аднаму параметру — свайму голасу, дару Божаму. Для падобных выпадкаў заўсёды знойдзеца кампраміс, напрыклад, Гран-пры! Але колькі такіх выключэнняў сярод нас? Нам разабрацца б з “простымі смяротнымі”. Ну пагадзіцеся, так

Пакінем па-за межамі каментарыя стаўленне нашага чытача да постмадэрнісцкіх з’яў у мастацтве: насамрэч, ні ў гэтым кірунку, ні ў самім тэрміне няма нічога дрэннага. Справа, як заўсёды, — ва ўнутраным, зместавым нападуненні, а не ў “тэхніцы пісьма”. Таму звернемся да галоўнага — конкурсаў. І ацэнкі, што выстаўляюць канкурсантам. Калі быць больш дакладнай — схемы таго самага ацэньвання.

У рэдакцыю “К” прыйшоў ліст ад Дзмітрыя Пугачэўскага з Наваполацка. На васьмі старонках (падаём яго ў скарачэнні), з падрабязнай табліцай, надзвычай эмацыйна і зацікаўлена аўтар узяў вельмі актуальную тэму — крытэрыяў ацэнкі на конкурсах, у прыватнасці — эстрадных. Сапраўды, гэтая праблема патрабуе не толькі каментарыяў, але і далейшага абмеркавання, да якога мы запрашаем нашых чытачоў.

века: а суддзі хто?” — адказалі мае сябры, якія мелі, дарэчы, музычную адукацыю.

Наша XXI стагоддзе вызначаецца эпохай татальнай дэмакратызацыі грамадства, свабоды сумлення, галаснасці і ўседаступнасці любых відаў інфармацыі з дапамогай Сусветнага павуціння. У выніку рэзкага павышэння інфарматыўнай актыўнасці насельніцтва ў сучасным жыцці знайшлі шырокае распаўсюджанне інтэрактыўныя шоў-праграмы і эстрадныя конкурсы. Эпоха, што атрымала ў культуралогіі найменне “постмадэрнізм”, ахарактарызавана неймавернай эклектыкай, змешваннем жанраў, стыляў, формаў, густаў і магчымасцей — як тэхнічных, так і сацыяльных. Усюдыісныя “фэрыкі зорак” і конкурсы, пачынаючы з міжнародных і заканчваючы карпаратыўнымі, бесперапынна, як на канвееры, штампуюць усё новых і новых эстрадных “зорак”.

Але сапраўдныя зоркі, як вядома з астраноміі, — гэта велізарныя згусткі энергіі, і таму валодаюць здольнасцю бясконцага дарэння яе свету, служачы арыенцірамі надзеі і даўгавечнасці ў хаосе нявызначанасці. Што ж мы бачым на сцэне? <...> Можа, гэта не зоркі, а звычайныя пылападобныя імглістасці, іскры, якіх кувалдай шоў-бізнесу павыбівалі з жалезабетонных нарыхтовак? Можа, гэта ўсім вядомыя андэрснаўскія “гольцы каралі”?

<...> Дзе вы ў эфіры ў наш час знойдзеце імкненне да мастацкай праўды, наватарства, ды часта хоць бы проста крэатыўнасць? Можа — у ценю. На святле ж — прымітыўная, што не дацягвае нават да геданізму, забаўляльнасць. Рэдкія выключэнні толькі пацвярджаюць правіла: сапраўднае золата — на дне, на паверхні... дэфіліруе пыхлівасць.

Адмоўным бокам “постмадэрнісцкага медала” стала бяспрыкладнае ў гісторыі разнажанне пасрэднасці, безгустоўшчыны, таннага плагіату. Нават на прафесійнай сцэне, а ўжо на аматарскай!.. Караоке — катрынка XXI стагоддзя, што з’явілася літаральна ў кожнай кватэры, — у наш час стала ўпадабанай забавай. Сучасным Фросям Бурлаковым (у горшым сэнсе слова) цяпер няма ніякай патрэбы ехаць у сталіцу і чамусьці там вучыцца. Пятнаццаць хвілін у Інтэрнэце — і любая фанаграма, любы аркестр у цябе ў кішэні! І вось, замест таго, каб дома цішком радавацца “выкрадзенай здабычай”, зорка-караошнік ужо са сцэны перакрывае нас у велічы сваіх музycznych здольнасцей.

<...> Але сапраўды: на якіх падставах, зыходзячы з якіх меркаванняў, ажыццяўляецца такое, мякка кажучы, “суб’ектыўнае” ацэньванне? Ды не з якіх! Нават на міжнародных конкурсах, на

Ліст у рэдакцыю

“ЗОРКІ” або “іскры”?

№	КРЫТЭРЫ АЦЭНКІ										СУМА БАЛАЎ	КАУ	ВЫНІК	МЕСЦА
	Гарманічнасць (адпаведнасць формы зместу, целаснасць, мера, мастацкая мова, рэжысура)	Выразнасць (вобраз, сродкі, інструменты, касцюмы)	Артыстызм (дэкламацыя, імправізацыя, сувязь з глядачом)	Арыгінальнасць (непадобнасць, самабытнасць, трактоўка)	Ідэйнасць (духоўнасць, маральнасць, патрыятычнасць)	Гнасеалагічнасць (краатывнасць, наватарства, актуальнасць)	Псіхафізічнасць (рэлаксацыйнасць, актывізацыя)	Катарсічнасць (псіхалагічнае ачышчэнне)	Калакагацыйнасць (заклік да дэбра, пратэст злу)	Натхнёнасць (вяртанне глядачу веры і надзеі)				
1														
2														
n														

І падобная заява — не плод нейкага хворага ўяўлення: аўтар гэтых радкоў знаёмы з сітуацыяй не па чутках. Будучы за тое: зусім нядаўна, сам, болючы ўдзельнікам аднаго такога мерапрыемства, паспрабаваў прыцягнуць увагу журы да праблемы судзейства, для чаго ў нумары пра С.Ясеніна выкарыстаў вядомую байку І.Крылова. І быў... зняты з конкурсу. Ужо пасля свайго выступлення, заднім чыслам! <...>

...Можа колькі заўгодна казаць пра складанасць работы журы па ацэнцы якасці мастацкага нумара, але яшчэ дваццаць чатыры стагоддзі таму ў Арыстоцеля,

наш погляд, найбольш істотныя інтэгрэтыўныя крытэрыі яго ацэнкі і звыдзём іх у табліцу, якую прыводзім тут.

<...> Думаецца, дастаткова дзесяці, для круглага рахунку, крытэрыяў ацэнкі. Сістэма адзнак па кожным — пяці-, але лепш — дзесяцібальная. Аднак для ўліку індывідуальнага ўнёску канкурсанта ў вынік, калі ўсё ж ацэньваць САМАдзейнасць, абавязкова варта ўвесці КАУ — каэфіцыент асабістага ўдзелу:

= 1,2 — пры іншых роўных умовах — за сваю аранжыроўку, за не выкарыстанне чужой (самім не створанай) фанаграмы, чужога

няёмка бачыць, як лайдакі (або “ўбогія” на сцэне?), якім і “Мурку” “збацаць” слабо, “перамагаюць” (!) працавітых, што шчыруюць за “сябе і за таго хлопца”. Наогул, часта можна проста дзіву давацца, глядзячы на смеласць судзейскіх рашэнняў, якія ставяць на адны шалі здольнасці кулямётчыка і майстэрства Робін Гуда, які паражае мэту адной стралой.

А сапраўды, адкуль сёння ў нашых “спецыялістаў ад мастацтва” такая прага да “мярцвячыны”? Няўжо для кагосьці сакрэт, што ў выніку выкарыстання фанаграмы нівелюецца сама ідэя драмы-дзеяння прабацькі эстрады — старажытнагрэчаскага тэатра, пераварочваецца з ног на галаву прыярытэт саліста у адносінах да суправаджэння, выракаецца на знішчэнне імправізацыя — “душа сцэны”. <...>

Магчыма, хтосьці аспрэчыць прапанаваную метадыку ацэнкі эстраднага нумара, крытэрыі, каэфіцыенты. Практыка — крытэрыі і сціны — усё расставіць па сваіх месцах. Бясспрэчна адно: калі хочам казаць пра аб’ектыўнасць, мы павінны, па меншай меры, папярэдне распрацаваць стандартызаваны інструмент вымярэння. Колькі можна бразгаць “сваімі аршынамі” там, дзе даўно патрабуецца мікраметр? <...>

Калі ж не казаць пра аб’ектыўнасць судзейства, усё ператвараецца ў фарс!

Так ці не, час вам, паважаныя спадары і суддзі, з “эмацыйнага” ўзроўню работы перайсці, нарэшце, на інтэлектуальны, заняўшыся справай прафесійна і прынцыпова, назваўшы рэчы сваімі імёнамі. Ці не вы — першыя ў адказе за бязмежжа асляпляльнай шэрасці сцэн і экрану?!, і можа быць, тады на нашым жыццёвым гарызонце з’явіцца не пыл, не іскры ў вочы, а сапраўдныя зоркі, якія напоўняць свет прыгажосцю і сэнсам, сагрэюць цеплынёй і святлом...

**Дзмітрый ПУГАЧЭЎСКІ
Наваполацк”**

Змагаючыся за аб’ектыўнасць судзейства, аўтар спрабуе распрацаваць сістэмы падыходу да ацэнкі конкурснага выступлення, прапаноўвае сваю метадыку ацэнкі эстрадных нумароў. У прыватнасці, ён заклікае ўлічваць наступныя 10 крытэрыяў (многія з іх, на жаль, не расшыфраваны ў лісце падрабязна, таму гэта спрабуем зрабіць мы). Вось яны: гарманічнасць (паводле тлумачэння аўтара — адпаведнасць формы зместу), выразнасць, артыстызм, арыгінальнасць, ідэйнасць, гнасеалагічнасць (іншымі словамі — схільнасць да спасціжэння), псіхафізіялагічнасць (у дадзеным выпадку, пэна, — як адпаведнасць сцэнічных паводзін песеннаму вобразу), катарсічнасць (верагодна, як імкненне да ачышчэння душы праз твор), калакагацыйнасць (трэба разумець як яднанне добрых фізічных і маральных якасцей, гармонія знешняга і ўнутранага абліччаў), натхнёнасць.

Акрамя гэтага, пры ацэнцы аматарскай творчасці Д.Пугачэўскі прапануе ўвесці каэфіцыент асабістага ўдзелу. А гэта значыць, павышаць агульны вынік, складзены з дзесяці вышэйназваных ацэнак (кожная з іх — па дзесяцібальнай

Зрэшты, конкурсы сёння — атрыбут не толькі эстраднага мастацтва. І тэатральная сфера не адстае ў гэтым, штораз узнікаючы пытанні аб пошучу ўніверсальнай схемы, здольнай ацаніць тую або іншую пастаноўку.

Само імкненне распазнаць, што ж з плёну інтэлектуальна-творчай дзейнасці чалавека з’яўляецца сапраўдным творам мастацтва і стане праз стагоддзі класікай, а што сыдзе ў нябыт, займала розумы цягам усёй гісторыі сусветнай культуры. І, думаю, не менш чым на Нобелеўскую прэмію прэтэндаваў бы той, хто б змог вынайсці ідэальную формулу судзейства ў мастацтве і ў рэальнасці, на вачах у сотняў і тысяч “сведкаў” праверыць-такі алгебрай гармонію.

Згадваючы свой вопыт удзелу ў тэатральных фестывалях, магу засведчыць, што не так ужо і часта маё меркаванне аб убачаным цалкам супадала з рашэннямі журы, і тое не выклікала ўва мне ўнутранага пратэсту. Ды толькі я да гэткай “дыялектыкі” заўсёды ставілася па-філасофску, памятаючы, што ўспрыняцце твораў мастацтва ў прынцыпе сваім —

Казэфіцыент для конкурсу і шоу

Убачыць канкурсанта, а не “каралейскае атачэнне”

сістэме), на 1,2, на 1,5 ці адразу на 2. Казэфіцыент 1,2 аўтар мяркуе прызначаць “пры іншых роўных умовах — за сваю аранжыроўку, за невыкарыстанне чужой (самім не створанай) фанаграмы, чужога відэароліка, непрыцягванне асістэнтаў, акампаніятараў, бэк-вакалу, падтанцоўкі і інш.”. Казэфіцыент 1,5 — “за выкананне нумара пад уласны акампанемент”. А ўдвая вышэй ацэньваць выступленне “за выкананне нумара пад уласны акампанемент, аўтарскі відэаролік і да т. п.”.

Больш аўтара за наша эстраднае мастацтва і кірункі яго развіцця, за конкурсны рух, што з кожным годам набірае абароты, але не заўсёды прыносіць відэавочны плён, цалкам зразумелы. Вартае падтрымкі і само імкненне перайсці з адно эмацыйнага ўзроўня ацэнкі да навуковага, інтэлектуальнага. Але давайце ўявім рэальныя ўмовы працы журы. Дарэчы, мне таксама неаднойчы даводзілася быць у яго складзе, таму магу зыходзіць яшчэ і з уласнага вопыту. Працягласць песні — каля трох з нечым хвілін. І за гэты час — выставіць 10 адзнак па такіх мудрагелістых, а часам увогуле даволі цьмяных для разумення пунктах? Нерэальна.

Да таго ж, пры ўсёй сістэмнасці падыходу, існуе і такое паняцце, як комплекснасць. У мастацтве ж

комплексны позірк на тую або іншую з’яву ўвогуле павінен быць галоўным. Што мне як слухачу з таго, калі па кожным з дзесяці прапанаваных параметраў канкурсант трывала знаходзіцца дзесьці пасярэдзіне, потым атрымлівае, да прыкладу, каэфіцыент “2” — і такім чынам трапляе ў лідары? Калі яго выступленне элементарна не запомнілася — дык ці зможа ён знайсці сваё месца менавіта на эстрадзе? Не зусім тактоўным, на мой погляд, уяўляецца і супрацьпастаўленне гультаёў і працаголікаў. Пры такім падыходзе Сальеры заўсёды пераможа Моцарта: ён жа прыклаў больш намаганняў!

А вось разважанні аўтара пра фанаграмнасць мастацтва, пра падмену музычнай адоранасці канкурсантаў майстэрствам аранжыроўшчыкаў і гукарэжысёраў — цалкам справядлівыя. Але, калі ў журы ўваходзяць прафесіяналы, яны адразу гэта чуюць. І ўлічваюць!

Звярну ўвагу і на тое, што конкурсы, нават у галіне спеўнай эстрады, бываюць рознай скіраванасці. Конкурс выканаўцаў — значыць, ацэньваецца спеўнае майстэрства, візуальнае ўспрыняцце вобраза (наяўнаць ці адсутнасць падтанцоўкі зусім не пе-

рашаджае прафесійнаму журы вылучыць сцэнічныя паводзіны ўласна канкурсанта, а не яго “каралейскага атачэння”). А вось выбар рэпертуару звычайна сведчыць пра эстэтычны густ. І таму — улічваецца! Калі ж гэта конкурс саміх песень, дык увага найперш канцэнтруецца вакол самой песні, а не яе выканання, якое можа быць і не зусім удалым. Зрабіць такі падзел на ўнёсак кампазітара, пэста, аранжыроўшчыка, спевака і выкладчыкаў таго спевака (у каго-сьці ёсць прыродны талент, у каго-сьці — “навучанасць”) прафесіяналам таксама пад сілу.

Асабіста мае прапановы па ўдасканаленні конкурсных баталій былі б крыху іншымі. Гэта — абавязковы відэазапіс усіх выступленняў. Па-першае, ён часта мог бы

дапамагчы прыйсці самім членам журы да ўзаемаразумення. Бо ў любым спрэчным выпадку можна было б “адматаць стужку часу” і зірнуць на тое або іншае выступленне больш аб’ектыўна, без дадатковага шлейфа ўражанняў, пакінутых папярэднім выканаўцам (пасля слабых удзельнікаў спяваць лягчэй, пасля моцных — цяжэй). Па-другое, члены журы, зірнуўшы на выступленні толькі што вызначаных пераможцаў, маглі б канчаткова пераканацца (ці, наадварот, засумнявацца) ў справядлівасці свайго калегіяльнага рашэння. Бо лаўрэатства — гэта яшчэ і прагноз журы, што ў выканаўцы ёсць

будучыня. Таму нават самыя дасведчаныя і спрактыкаваныя на такога роду ацэнках і прагнозах музыканты, праверце, вельмі баяцца памыліца: насамрэч выстаўленне ацэнак, асабліва ў мастацтве, — справа абсалютна няўдзячная. І надзвычай складаная!

І яшчэ. Апошнім часам, калі вялікую папулярнасць атрымліваюць разнастайныя інтэрактыўныя праграмы, “узброеныя” конкурснай асновай, калі элемент спаборніцтва пранікае літаральна ў кожнае забаўляльнае шоу, трэба навучыцца не блытаць падобныя відэаішчы з спраўднымі конкурсамі. Бо падпарадкоўваюцца яны, пры агульным прынцыпе “хто — каго”, абсалютна розным законам. Таму для прафесіяналаў і тых, хто вырашыў сур’ёзна займацца абранай справай, часам куды важнейшым становіцца сам удзел у папярэдзеным прэстыжным конкурсе, чым перамога на якім-небудзь сумнеўным.

Ну, а самым галоўным конкурсам для кожнага творцы (ды і для кожнага чалавека ўвогуле) было і застаецца спаборніцтва з... самім сабой. Іншымі словамі, калі ты цяперашні лепей за сябе ўчарашняга — гэта перамога, незалежна ад занятага месца. А бывае — і наадварот...

Надзея БУНЦЭВІЧ,
рэдактар аддзела музыкі

Ліст з рэдакцыі

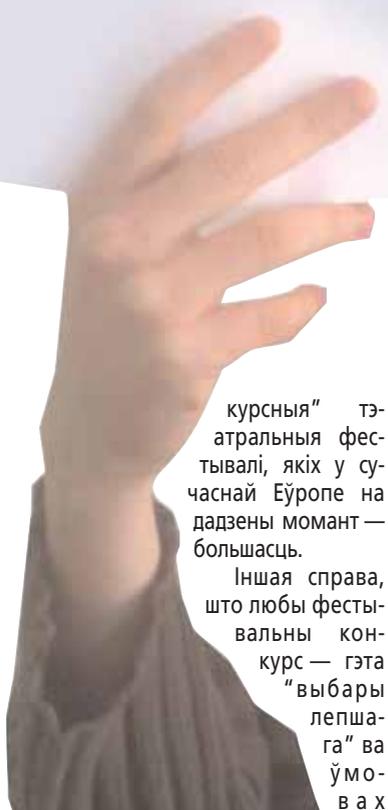
Рэйтынг па маніторынгу

Ці паддаецца гармонія алгебры?

справа суб’ектыўная. Іншае пытанне: каму і навошта патрэбны сёння конкурсы і ўзнагароды? Чаму людзі, якія приходзяць у сферу мастацтва, не толькі шукаюць шляхі да творчага самавыяўлення, але і трацяць уласныя сілы, час на тое, каб “паспаборнічаць” за кубак пераможцы? Безумоўна, адказ на гэтае пытанне, які ляжыць на паверхні, — усім хочацца прызнання сваіх творчых заслуг, увагі да таго, што ён робіць і належнай адзнакі гэтай дзейнасці. Аднак ці здольнае менавіта фестывальнае спаборніцтва задаволіць гэтыя, цалкам справядлівыя, жаданні?

У апошнія гады ў тэатральных колах перманентна разгортваецца пытанне аб тым, ці патрэбнае на фестывалях прафесійнае журы? Маўляў, сёння фестываль — гэта, у першую чаргу, свята для глядачоў, а значыць момант вызначэння лепшага страчвае сваю вастрыву і

актуальнасць. Ды толькі ў адказ на гэта існуе і іншае меркаванне: любая буйная творчая акцыя, якая патрабуе не толькі сур’ёзных арганізацыйных высілкаў, але і значных фінансавых укладанняў, павінна мець канкрэтны вынік. І гэта — правільна. Аднак усе мы прывыклі, што найлепшы вынік — той, які можна “памацаць” ды “паставіць на палічку”. А таму вельмі часта размовы пра тое, што намштам больш варты той эфект, які застаецца ў памяці і сэрцах удзельнікаў фестывальнай імпрэзы, далучанасць рэгіёна, горада, канкрэтных глядачоў да сусветнага тэатральнага працэсу, успрымаюцца з некай раі насяржанаасцю: маўляў, падмацаваць усе гэтыя высокія намеры яшчэ і дыпламамі са статуэткамі было б усё ж нядрэнна. Думаецца, гэта з’яўляецца адной з прычын таго, што на Беларусі сёння практычна адсутнічаюць “бяскон-

жорстка вызначанага кантэксту і кантынгенту: яны абумоўліваюцца фестывальнай афішай, творчымі задачамі і канцэпцыяй фестывалю ды шмат якімі іншымі акалічнасцямі. А на фоне гэтага — жаданне арганізатараў “ахапіць увагай” усіх і ўсё, у выніку чаго з’яўляюцца намінацыі з фармулёўкамі “за захаванне і зберажэнне...”, “за вернасць...”, “за смелы пошук і нешараговецць мыслення...” і г. д. І вось тэатральны фестываль, які за апошнія дзесяцігоддзі радыкальна змяніў свайго галоўнага адрасата і перастаў рабіць стаўку на аўдыторыю прафесіяналаў, сутыкнуўся з тым, што акурат глядачы пачынаюць праяўляць усё большую актыўнасць у справе вызначэння лідараў. Робяць гэта, натуральна, — на падставе ўласных густаў і прыхільнасцей. І не спяшаюцца згаджацца з тым, што іх меркаванне далёка не заўсёды аказваецца падтрымана прафесіяналамі.

Не сакрэт, што многіх не пакідаюць і мары пра адзін “сур’ёзны” фестываль, які стаўся б глабальнаўсеагульным конкурсам і адным махам вызначыў лідараў па ўсіх без выключэння творчых накірунках. Сёння акурат такія надзеі ўскладаюцца на Нацыянальную тэатральную прэмію, якая неўзабаве мусіць распачаць “рэвізію” ў бела-

рускім сцэнічным мастацтве. Ды толькі наўрад ці варта думаць, што адной яе акажацца дастаткова для таго, каб сфарміраваць адэкватнае ўспрыняцце тых творчых працэсаў, што адбываюцца ў нашым тэатры, і стварыць “бездакорны” рэйтынг айчынных творцаў. Бо для гэтай мэты больш падыходзяць вузкасפעцыяльныя, часам нават закрытыя, конкурсы, дзе адсочваюцца адзін два “параметры” (хаця ў дачыненні да мастацтва вылучыць іх асобна і аддзяліць ад іншых творчых складнікаў бывае надзвычай складана) — тут, як у спорце, можна вызначыць, у каго з акцёраў лепшая дыкцыя, хто з рэжысёраў больш выклічальна валодае мастацтвам пабудовы мізансцэн і які з тэатральных мастакоў больш дасведчаны ў дэталях той або іншай канкрэтнай гістарычнай эпохі. Ды толькі, захапляючыся дэталёвым маніторынгам канкрэтных прафесійных складнікаў таго ці іншага спектакля, вельмі важна не забывацца на тое, што галоўным сакрэтам удалага, яркага спектакля з’яўляецца, у першую чаргу, — уменне знайсці нешараговыя спалучэнні навываў і прыёмаў, стварыць тое, што прафесіяналы называюць “мастацкім вобразам спектакля”. І калі ён, гэты вобраз, цябе ўражвае і зачароўвае, наўрад ці падыецца рука “прэпарыраваць” яго для таго, каб вызначыць, “з чаго ж ён складзены”.

Таццяна КОМАНОВА,
рэдактар аддзела тэатра і кіно

(Заканчэнне. Пачатак у № 10.)

Эмілія Плятэр — жанчына, што пакінула пасля сябе яскравую гісторыю і легенду, крочыць услед за якой хочацца да следчыку мінуўшчыны. І не толькі. Сёлета ў Мастацкай галерэі Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка адкрылася выстаўка па выніках пленэру на Браслаўшчыне, прысвечанага яе памяці... "К" працягвае расповед пра слынную змагарку, а таксама пра гісторыю архіўных пошукаў, звязаных з імем нашай зямлячкі.

"Лепей загінуць з гонарам!"

...Коўна. Эмілія — у складзе войскаў генерала Хлапоўскага, у яе гонар даюць баль. Чым жа "ўзяла" юная змагарка "мужчынскі ваенны свет", таго ж генерала, які спачатку настойліва прапаноўваў ёй вярнуцца дадому? Безумоўна — адвагай і сур'ёзным стаўленнем да справы, да якіх, трэба абавязкова адзначыць, далучаліся яе высокі статус — прадстаўніцы аднаго са слынных родаў — і спалучэнне дабрыві і высакароднасці.

Яраш Малішэўскі, гісторык, аўтар даследавання пра жыццё Эміліі Плятэр, супрацоўнік адной са сталічных турыстычных кампаній, пракаменціраваў успаміны Ігната Дамейкі, які змагаўся ў корпусе генерала Хлапоў-

Н.Орда. "Бяльмонты".

Пяшчотныя клемацісы капітана ў спадніцы

"То ліцвінка"

скага, з'яўляючыся для гераніі нашага аповеду ваенным таварышам: "Ён апісвае Плятэр як дзяўчыну стройнага складу, з акруглым сімпатычным тварам і кароткімі, падрэзанымі, валасамі. Дамейка падрэзана апісвае яе касцюм, адзначае густ шляхцянінкі, яе постаць — як яна зграбна трымалася на кані і тое, як яна сябе паводзіла. Аніякага пазёрства і какетлівасці. Прастата, ветлівасць, таварыскасць, і, у той жа час, усім было бачна, што дзяўчына — знанага роду. Таму ў войску ні ў кога нават у думках не ўзнікала дапусціць у яе бок недарэчны жарт, нават паграшыць у ветлівым абыходжанні".

Магнетызм, які выпраменьвала Плятэр, дзейнічаў на ўсіх. Што да мужнасці, дык гэтая яе якасць і не патрабавала доказу.

...27 чэрвеня 1831-га адбываецца бітва, пад час якой Плятэр была паранена і амаль што трапіла ў палон. Выратаваў яе маёр Кекерніцкі, які аздаў Эміліі свайго каня, а сам быў скоплены. 19 ліпеня — бой пад Вільняй, пік паўстання, дзе смеласць Плятэр зноў звяртае на сябе ўвагу. Але захапіць горад паўстанцам не ўдаецца: буйныя злучэнні царскіх войскаў разбіваюць атаку. Ход падзей праламляецца.

8 ліпеня — вядомая бітва пад Шаўляем, дзе мужнасць капітана Плятэр была адзначана ў рапарце генерала Гелгуда. Полк Эміліі ахоўваў асоб, уцягнуты ў бойку. Тым не менш, справы паўстанцаў вымагалі новых стратэгий і падтрымкі. 9 ліпеня ваенны савет пры-

ры, якая належыць сёння Літве, дзяўчына захварэла. Складаныя пераходы, голад, холад падарвалі здароў'е Плятэр. Сябры вымушаны былі, як калісьці на пачатку паўстання, пакінуць яе ў прыдарожнай хаце. Пазней хворую Эмілію пераносяць у дом збяднелых шляхцічаў Абламовічаў пад "легендай" новай настаўні-

ёмасці. У Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі знаходзяцца ўнікальныя дакументы, што пацвярджаюць гэты факт, у тым ліку — вялікі збор матэрыялаў, які датычыцца Плятэраў і іх судовых спрэчак з дзяржаўнымі інстанцыямі.

Справа ў тым, што маёмасць Плятэраў была раскідана. Частка належыла бацьку Эміліі, частка — яе дзядзьку Дзіянсію і г. д. І, натуральна, узніклі пратэсты супраць прысуду: у прыватнасці, Дзіянсіі Вольт распачаў сустрэчны іск наконт таго, што маёмасць мусіць належаць яму і ягоным дзецям.

Працэс зацягнуўся не некалькі гадоў.

У справу ўступалі новыя канторы, ішла бясконца перапіска, але пад час гэтай судовай цяганіны "ўспываюць" у дакументах рэчы Эміліі: пэўны вайсковы рыштунак, падзорныя трубы, сёдлы, кнігі, яе рукапісы і тая самая велізарная калекцыя нот, якую збірала дзяўчына. На жаль, след гэтага збору губляецца...

Заблытаная справа доўжылася дзесяць гадоў. Па меркаванні гісторыкаў, спрэчкі наконт "злачыннай" маёмасці перыядычна ўспываюць нават да 1860-га. Улады настойліва рэкамендавалі частку нерухомасці, якая знаходзілася ў дзядзькі Плятэр — Дзіянсію, — прадаць, а грошы аздаць у дзяржаўную казну. Каштоўныя кнігі — ахвяраваць навучальным установам. Фінал гэтай гісторыі так і застаўся адкрытым. Захаваліся сведчанні пра пэўныя аўкцыёны, таргі... Максімільян Маркс, якога мы цытавалі ў першай частцы артыкула, узаўняе ў сваіх успамінах суму ў 40 рублёў, якая была аздадзена за фартэпіяна з чырвонага дрэва...

Што да нерухомасці Плятэраў, то большая частка пабудовы, якія належалі роду і знаходзіліся на тэрыторыі сучаснай Беларусі, у 1940-х былі разрабаваны і разрушаны. Ацалелы маёнтак у Опсе, пра які неаднойчы пісала "К" і згадвала ў сваім календары на 2011 год, знаходзіцца далёка не ў лепшым стане. Добра захавалася капліца-пахавальня Плятэраў у вёсцы Ахрэмаўцы Браслаўскага раёна (раней вёска насіла назву Бяльмонты). У адносна прыстойным стане ў Ахрэмаўцах — парк былой сядзібы Плятэраў, якая, на жаль, не "дажыла" да нашых дзён.

"Я ўпэўнены, сёння яшчэ можна знайсці пэўныя рэчы плятэраўскай спадчыны ў навакольных вёсачках, што прылягаюць да іхніх былых ўладанняў, — кажа гісторык Яраш Малішэўскі. — У 1992 годзе ў Браславе я на ўласныя вочы бачыў сярэбрана падсвечнік, які паходзіў з аднаго з браслаўскіх маёнткаў Плятэраў. Вясковец распавядаў мне, што выцягнуў яго пад час рабавання сядзібы... Вядома, што ў 1939 — 40 годзе была спалена бібліятэка. Магчыма, тое-сёе камусьці ўдалося выратаваць..."

Замест заканчэння

Што да асабістага падарожжа карэспандэнта "К" да пошукаў спадчыны Эміліі Плятэр, дык шлях той быў пакрычасты, але вельмі цікавы. У Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі ўдалося адшукаць пэўныя дакументы, якія датычыліся прысуду "ўдзельніцы паўстання", і прагледзець вялізную па аб'ёмах перапіску графа Зіберга — Плятэра з роднымі, сваякамі, сябрамі. У гэтых лістах, напісаных па-польску, па-французску, па-руску, трапіўся каліграфічны аўтограф твора, які зрабіў славу капітану Эміліі, перапісаны рукой невядомага. Гаворка — пра варыянт верша Адама Міцкевіча, што паэт напісаў пасля пачутага расповеду пра Плятэр з вуснаў Ігната Дамейкі. Хоць ён і мае назву "Смерць палкоўніка", і герой у ім памірае ў "старой хатцы", а не ў маёнтку, усім зразумела, пра каго гаворка:

Там ляжаў ён на лаве —
ў спакой чало.
У руках яго — крж,
збоч — нягнуткі
Нож-кінжал і ружжо,
ва ўзгалоўі — сядло.
Люд дзівіўся: такі маладзюткі!
Ды чаму твар дзявочы
ў байца? Два грудкі...
Хто ж мог знаць,
што баёў завадатар
Быў... дзяўчынай!
Была — слёз не трэба,
жанкі, —
То ліцвінка Эмілія
Плятэр!

Гэта асоба, што кранула і ваенных, якія меркавалі, маўляў жанчына не можа быць салдатам, і "вышэйшы свет", што прапаноўваў жорсткія рамкі паводзін жанчын у грамадстве, і нас, нашчадкаў, якія здолелі ўбачыць у крохкай дзяўчыне асобу надзвычайных здольнасцей і волі...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

скага, з'яўляючыся для гераніі нашага аповеду ваенным таварышам: "Ён апісвае Плятэр як дзяўчыну стройнага складу, з акруглым сімпатычным тварам і кароткімі, падрэзанымі, валасамі. Дамейка падрэзана апісвае яе касцюм, адзначае густ шляхцянінкі, яе постаць — як яна зграбна трымалася на кані і тое, як яна сябе паводзіла. Аніякага пазёрства і какетлівасці. Прастата, ветлівасць, таварыскасць, і, у той жа час, усім было бачна, што дзяўчына — знанага роду. Таму ў войску ні ў кога нават у думках не ўзнікала дапусціць у яе бок недарэчны жарт, нават паграшыць у ветлівым абыходжанні".

Магнетызм, які выпраменьвала Плятэр, дзейнічаў на ўсіх. Што да мужнасці, дык гэтая яе якасць і не патрабавала доказу.

...27 чэрвеня 1831-га адбываецца бітва, пад час якой Плятэр была паранена і амаль што трапіла ў палон. Выратаваў яе маёр Кекерніцкі, які аздаў Эміліі свайго каня, а сам быў скоплены. 19 ліпеня — бой пад Вільняй, пік паўстання, дзе смеласць Плятэр зноў звяртае на сябе ўвагу. Але захапіць горад паўстанцам не ўдаецца: буйныя злучэнні царскіх войскаў разбіваюць атаку. Ход падзей праламляецца.

8 ліпеня — вядомая бітва пад Шаўляем, дзе мужнасць капітана Плятэр была адзначана ў рапарце генерала Гелгуда. Полк Эміліі ахоўваў асоб, уцягнуты ў бойку. Тым не менш, справы паўстанцаў вымагалі новых стратэгий і падтрымкі. 9 ліпеня ваенны савет пры-

Частка II

Той самы аўтограф невядомага з вершам Адама Міцкевіча.

мае рашэнне падзяліць іх армію на тры часткі і дзейнічаць у розных напрамках. Калі Эмілія даведваецца, што частка пад кіраўніцтвам Хлапоўскага, у якой яна дзейнічае, плануе сыходзіць у Прусію, яна заклікае кіраўніцтва спыніць адступленне. "Лепей загінуць з гонарам, чым скончыць такой ганьбай!" — асуджае яна дзеянні генерала. І — пакідае войска, скіраваўшыся на Варшаву, дзе хоча далучыцца да падроздзяленняў, што яшчэ змагаюцца. "Пакуль іскрынка жыцця будзе ў грудзях, буду змагацца за Айчыну!" — гэта яе вядомыя словы. У Прусіі, як і прадказала капітан Плятэр, яе баявыя таварышы вымушаны былі скласці зброю.

Апошнія дні

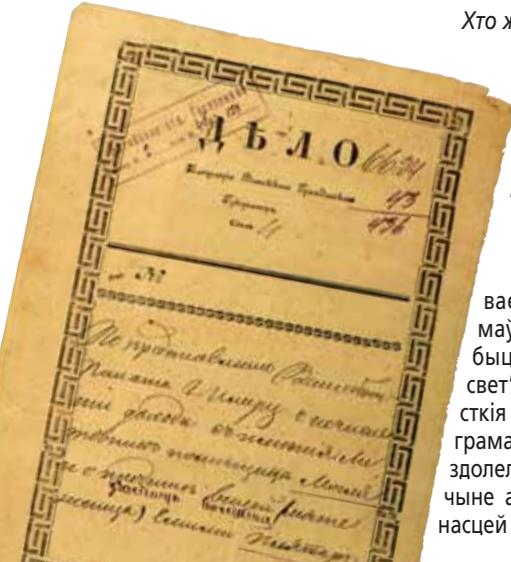
Але дайсі да Варшавы змагарцы так і не ўдаецца. Прадзіраючыся праз лясы і балоты, у абыход войскаў праціўніка, якіх было шмат на тэрыто-

цы для дзяцей. У гэты ж час прыходзяць навіны аб узяцці царскімі войскамі Варшавы і разгроме паўстання. Да апошняга ад змагаркі імкнуцца ўтаіць блягія звесткі, але калі Эмілія даведваецца праўду, гэта канчаткова спусташае яе. 23 кастрычніка 1831 года капітан Эмілія Плятэр пайшла з жыцця...

След Плятэр

Пасля смерці прадстаўніцы слыннага роду царскія ўлады прызналі "дзяржаўным злачынцам". Быў дадзены адпаведны загад аб канфіскацыі яе маёнтка і ма-

Вкладка судовай справы па раздзеле маёмасці Эміліі Плятэр.

А.Грыгаровіч-Экстэр.

Працягваем свой расповед пра Асю Грыгаровіч-Экстэр. Мінулым разам мы спыніліся на сярэдзіне 1910-х. Нашай гераіні ўжо тады мала было станковага жывапісу, і Экстэр з адкрытым забралам кінула ў іншыя сферы выяўленчай культуры: праілюстравала футурыстычныя зборнікі “Малако кабылы”, “Першы часопіс рускіх футурыстаў”, рабіла эскізныя малюнкі сукенак, абрусоў, падушак, абajuраў, шырмаў. А калі знакамiты рэжысёр Камернага тэатра Аляксандр Таіраў пабачыў наватарскія творы Экстэр, ён тут жа запрасіў яе да сябе. І яна з задавальненнем аформіла спектаклі “Фаміра Кіфарэд” па п’есе І.Аненскага, “Саламея” А.Уайльда, “Рамэа і Джульета” У.Шэкспіра.

Ася Грыгаровіч-Экстэр:
ад кубафутурызму да чыстай канструкцыі

“Модны капялюшык” неўтаймаванай “амазонкі”

(Заканчэнне. Пачатак у № 10.)

Сцэнаграфія Экстэр выклікала ў тэатральным грамадстве такое магутнае ўражанне, што аб гэтым гарача дыскавалі на кожным маскоўскім скрыжаванні. Хтосьці з тэатралаў узгадваў, як у 1916 годзе ў Кіеве Экстэр размалявала цэлы актрыс для тэатральных п’ястэраў. І яе ў гэтым сэнсе можна лічыць першаадкрывальніцай бодзі-арту. “Па большасці палотнаў бачна, — казаў Таіраў, — што жывапісу Экстэр цесна ў рамках, што мастачка надзелена талентам канструяваць у прасторы. Як мне было не шукаць з ёй саюза?” І сапраўды, Аляксандра Аляксандраўна бачыла спектакль як адзіны ансамбль дзеі і афармлення. Дзеянне ажыўляла колер, які прыносіў на сцэну акцёр у сваім касцюме. А касцюмы і дэкарацыі Экстэр канструявала па адзіным прынцыпе дзёрзкага спалучэння розных аб’ектаў і паверхняў. І маскоўская тэатральная публіка проста была ашаломлена феерычным відовішчам кубістычных канструкцый і колеравых мас. Тэатр так захапіў мастачку, што яна пісала Таіраву: “Я перанесла макет сцэны ў спальню, каб думаць пра спектакль нават у сне...” Аўтар вядомай кнігі “Паўтаравокі стралец”, паэт і кубафутурыст Бенедыкт Ліўшыц (расстраляны ў 1938 годзе) узгадваў: “Раніцай я, як было напярэдадні дамоўлена, прыехаў з рэчамі на кватэру Экстэр... Аляксандра Аляксандраўна яшчэ спала. Светла-аранжавая гасцёўня, увешаная нюрэнбергскімі барэльёфамі, была адзіным месцам ва ўсім доме, дзе вока адпачывала ад вакханаліі колераў...” Захоплены нястрымным жывапісным тэмпераментам, Ліўшыц далей кажа: “Гэта было безупыннае творчае гарэнне, якое абрываўся толькі ў сне”.

Каб дакладней данесці да чытача сутнасць сцэнаграфічнага наватарства Экстэр, прывяду словы вядомага мастацкага крытыка А.Эфраса, што тычыцца “Рамэа і Джульеты”: “Спектакль праішоў бы бяследна, калі б... Інтэр’ер і экстэр’ер тэатра да гэтай прэм’еры прыням незвычайны выгляд. Вестыбюль, лесвіца, фае, нарэшце, сам партал сцэны былі пакрытыя сцэльным, учэплым, дыхтоўным кубафутурыстычным жывапісам... Зрухі і разрывы роспісаў Экстэр, зробленыя з гарачай (скажу: страснай) пераканаўчасцю, ахоплівалі нас адразу перад уваходам, вялі ўверх, праводзілі ў фае і замыкаліся ў глядзельнай зале... Рытмы, якія былі падхоплены зломамі

А.Грыгаровіч-Экстэр. Эскіз касцюма да спектакля “Саламея”.

форм балконаў, іншых архітэктурных форм, падкрэсліваліся і прымнажаліся ў малюнках тэатральных касцюмаў. Геаметрычныя плоскасці на каркасах нібы ўзносiлі ў прасторы сцэны свае складкі, спіралі і акругласці”.

Самае цікавае ў тэатральнай дзейнасці Экстэр было ў тым, што яе наватарскае сцэнічнае відовішча амаль выціснула рэжысуру Таірава, гэтага прызнанага тэатральнага рэфарматара, і, галоўнае, заклінула ігра яго жонкі, таленавітай актрысы і прыгажуні Алісы Коонэн! Зайздрослівая прымадонна ніяк не магла дараваць Экстэр яе аглушальнага поспеху. І здарылася так, што паслухмянаму Таіраву нічога не заставалася, як расстацца з мастачкай, аб чым ён да канца жыцця вельмі шкадаваў, бо такіх дэкаратараў і касцюмераў у яго Камерным тэатры больш ніколі не было.

Сапраўды, яна была “амазонкай і скіфскай вершніцай” — так яе празваў той жа Ліўшыц за тую страць, энергетыку, ваюнічасць, якую яна праяўляла не толькі ва ўсіх дыскусіях пра сучаснае мастацтва, але і ў сваёй утрапёнай мастацкай практыцы. Вось, напрыклад, дынамічная карціна “Венецыя”, дзе перапоўнены святлом і колерам плоскасці награвашчаюцца адна на адну, нахіляюцца, саслізгваюць, але кампазіцыя пры гэтым якімсьці чудам захоўвае яснасць і ўстойлівасць. Здаецца, калі змяніць хаця б адну дэталь, — усё праваліцца ў пекла, рассыплецца. Для Экстэр містычная Венецыя будучага — гэта чужоўны горад, які нагадае рэальную Венецыю, з хрустальнай празрыстасцю форм і агульным уражаннем адлюстравання ў вадзе, якое выпадае з-пад увагі вока.

Хтосьці сказаў, што музычнасць колеру і рытмаў карцін Экстэр настолькі моцная, што, здаецца, збываецца мара кампазітара Аляксандра Скрабіна пра гарманічны сінтэз гуку, колеру і слова. А я ў гэтым сэнсе ўзгадаў Осіпа Мандэльштама: “Тяжелы твой, /Венецыя, уборы. /В кипарисных рамках зеркала. /Воздух твой граненый. /В спальне таят горы голуго-драхлаго стекла...”

Кастрычніцкая рэвалюцыя ўнесла свае карэктывы ў жыццё мастачкі і вельмі моцна ўдарыла па бліскачай мастакоўскай кар’еры Экстэр. У 1918 годзе ў Адэсе памёр ад халеры яе муж Мікалай Яўгенавіч, амаль адначасова пакінула белы свет і маці Асі. І, каб неяк абстрагавацца ад накатаў праблем, у Кіеве яна ўвайшла ў склад Таварыства

у Венецыі. Тут яна экспанавала і некаторыя свае творы, у тым ліку маштабную карціну “Венецыя”, за што атрымала залаты медаль. У тым жа годзе яна з мужам і нянькай пасялілася ў Парыжы на вуліцы Брока, 154, а праз пяць гадоў, 17 кастрычніка 1929-га, яны канчаткова атабарыліся ў прыгарадзе Парыжа Фантэнэ-о-Роз. Гэта была эміграцыя. Шлях на радзіму быў назаўсёды перакрыты, хаця творы Экстэр і экспанаваліся на некаторых выстаўках, якія праходзілі ў канцы 20-х гадоў у Маскве і Кіеве. Чым яна займалася ў Францыі? Усім. Выкладала ў Акадэміі сучаснага мастацтва, афармляла спектаклі, прыдумляла розныя марыянетак для кінематографу (прыдаўся вопыт працы ў пратазнаўскім фільме “Аэліта”), але галоўна

А.Грыгаровіч-Экстэр. “Нацюрморт з яйкамі”.

дзеячэ ўкраінскага пластычнага мастацтва, удзельнічала ў падрыхтоўцы Усеўкраінскага з’езда работнікаў мастацтваў, нават адкрыла майстэрню дэкаратыўнага мастацтва па выкананні афарміцельскіх і тэатральных твораў і дзіцячую мастацкую школу ў Адэсе. Праз год, да 1 мая 1919-га, каб не памерці з голаду, Экстэр і яе вучні аформілі буйнымі маляўнічымі пано адзкія вуліцы, аб чым яна потым вельмі шкадавала, лічачы гэтую работу нізкапробнай. Акрамя таго, размалявала агітпоезд і агітпараход “А.Пушкін”. Але ў польскім грамадзянскай вайны і такая “халтура” стала рэдкай. Праўда, па магчымасці разам з сябрамі выбіралася на пленэры і пісала эцюды на Труханавым востраве. Бывала, што прыязджала ў вёску Вербаўка, і там стварала дэкаратыўныя роспісы разам з народнымі майстрыхамі. Гэтае імкненне да “народнага дэкаратывізму” мастачка захавала назаўсёды, і на фінішы жыцця ў сваёй маленькай майстэрні пад Парыжам вырабляла надзвычайнай прыгажосці керамічны посуд, у якім кубістычная форма ідэальна злівалася з украінскімі матывамі.

І так здарылася, што яраз у гэты цяжкі кіеўска-адзкі час Ася сустрэла выхадца з сям’і гандляра чаем, драматычнага акцёра Георгія Някрасава. Яны пераехалі ў Маскву і там 25 кастрычніка 1920 года зарэгістравалі шлюб, стаўшы жонкай і мужам. Акрамя тэатральных работ, у Маскве Ася распрацоўвала мадэлі для прамысловай вытворчасці тканін і адзення, супрацоўнічала з майстэрняй сучаснага касцюма і атэлье мод “Москвашвея”, удзельнічала ў стварэнні параднай формы для чырвонаармейцаў. Не забывала і беспрадметнае, нефігуратыўнае мастацтва, звязанае з пошукам новага сэнсу колеравых канструкцый (“Канструкцыя планаў. Рытмы колеру”, “Канструктыўны нацюрморт” і інш.).

У 1924 годзе Экстэр выехала ў Італію для арганізацыі Савецкага павільёна на XIV Міжнароднай выстаўцы мастацтваў

сілы аддавала дэкаратыўна-прыкладной творчасці. Яна афармляла інтэр’еры, размалявала кераміку, ілюстравала і канструявала дзіцячыя так званыя кнігі-панарамы, а таксама выканала вялікім тыражом некалькі рукапісных кніг для бібліяфілаў. Паводле ўспамінаў той самай актрысы Алісы Коонэн, якая тады наведвала мастачку, “творчая энергія Экстэр біла ключом”. Але апошнія гады яе жыцця асабліва ў гады вайны, былі азмочаны цяжкай хваробай. Муж таксама быў вельмі хворы і ў 1945 годзе памёр. Ася страціла сувязь са сваімі сябрамі і вучнямі, аднак працягвала штосьці рысаваць і праектаваць помнік на магілу мужа. Праўда, пад час хваробы аб ёй пастаянна клапацілася добрая сястра міласэрнасці Мішэліна Строль. Тым не менш, Ася вельмі пакутавала ад галечы, і былі перыяды, калі яна проста жадала хутчэй сустрэць смерць... У лісце да скульптара Уладзіміра Іздэбскага мастачка пісала: “Мне вельмі тужліва, і я не бачу канца гэтаму... У рэшце рэшт, арганізм не можа больш супраціўляцца. У мяне сардэчныя болі, я страчаю прытомнасць, і мне цяжка хадзіць. Мне цяжка тут жыць. Калі б не мая хвароба, пайшла б куды вочы глядзяць... Але, негледзячы на хваробу, працую штодзённа, і такім чынам час праходзіць хутчэй...”

Яна памерла 17 сакавіка 1949 года ў сваім доме і была пахавана на мясцовых могілках Фантэнэ-о-Роз. На магіле быў пастаўлены помнік, што яна раней спраектавала для магілы мужа, але ўстанавіць не паспела. Усю спадчыну і архіў Экстэр завяшчала свайму сябру і вучню Сімону Лісіму. У мясцовай мэрыі захаваліся метрычны запіс ад 17 сакавіка 1949 года аб смерці Экстэр, які абвяшчае: “Мадам Жорж Някрасава, народжаная Аляксандра Аляксандраўна Грыгаровіч, 29, вуліца Бусіко”. Цікава, што да апошняга дня мастачка заставалася грамадзянкай СССР.

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ **"Белае золата Херенда" — фарфор для каралёў.**
■ Выстаўка **"Беларускі наюрморт XX ст."**.
■ Выстаўка **"Народжаныя ў 1920-я"**. Да 03.04.2011 г.
■ Выстаўка **"Караняцы Міндоўга" А.Варнаса.** Да 17.03.2011 г.
Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.:
(8-01596) 2 30 35.
■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ **"Хараство славянскага ўзору"**.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.
"Культура 1-й пал. XIX ст."
■ **"В'етнамская народная карціна"**.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ **"Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Старажытная Беларусь"**.
■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
■ **"3 крыніцы адвечнай прыгажосці"**.
■ **"Водбліскі ваеннай славы"** (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ **"Пачатак. Музей"**

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Інстытута культуры Беларусі).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
Выстаўкі:
■ **"Мой мілы сын, мая Маруся..."** (да 80-годдзя сына Якуба Коласа Міхася Міцкевіча і 120-годдзя з дня нараджэння

■ **"Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..."** (да 80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча).
■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
■ **"Спадарожнікі дзяцінства"**.
■ **"Зямля пад белымі крыламі"** (выстаўка мастацкіх работ да 80-годдзя Уладзіміра Караткевіча).
■ **"Мая Беларусь"** А.Дрыбаса.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ **"Мастацкае шкло і габелен"**. Да 20.03.2011.
■ Выстаўка твораў В.Бялыніцага-Бірулі.
■ Выстаўка Пятра Фёя **"Рэальнасць і фантазія"**.
■ **"Іван Шамякін. Мае кнігі — мая біяграфія"**. Да 20.03.2011.
Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэй).
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
Выставачная зала:
■ Выстаўка **"Музей у музеі"** (прадметы з фондаў раённых музеяў вобласці).

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.
■ Выстаўка **"Пагоня-20"**.
■ Выстаўка **"Маладзёжная"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Выстаўка работ стыпендыятаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАЎЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс.: (8-0152) 72 27 57.
■ Выстаўка работ беларускіх мастакоў.
■ Выстаўка І. Ясюкайчы-Дударавай **"Гербарый сноў"**.

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:
■ **"Гаўрыла Вашчанка"**.
■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка работ **Аляксандра Ісачова і Алега Арлова**.
■ Выстаўка аўтарскіх лялек Ганны Балаш у суправаджэнні фота Ірэны Гудзіеўскай **"Вясновае падарожжа"**.
■ Выстаўка Генадзя Тарскіх.
■ Выстаўка работ "Экзатычныя і пеўчыя птушкі".
■ Выстаўка скульптуры Андрэя Вараб'ёва.
■ Фотавыстаўка Віктара Смольскага **"Восенняя мазаіка Клермон-Ферана"**.

УВАГА!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ДРУГІ КВАРТАЛ 2011 ГОДА!

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

Паспяшайцеся на пошту!

беларускай моды".

■ **"Касцюмы нацыянальных меншасцей КНР"**.
■ Выстаўка іконы **"Паміж небам і зямлёй"**.
Дом-музей І З'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя **"Гісторыя І З'езда РСДРП"**.
■ **"Гісторыя ў мініяцюры"**.

**ДУ "НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"**

г. Нясвіж,
вул. Гейсіка, 1.
Тэл.: (8-01770) 5 51 81.
Сектар "Выставачная зала".
■ Выстаўка **"Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі: кансервацыя ці развіццё?"** (праект

жонкі Песняра Марыі Дзмітрыеўны).

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул.
Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.
Выстаўкі:
■ **"Святло стагоддзяў"**.

Выстаўкі:
■ **"Смерць — гэта не правасуддзе"**.
■ **"Как молоды мы были... Семейный альбом"**.
■ **"Савецкае грамадства і вайна 1941 — 1945"**.
■ **"Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці"**. Да 12.05.2011.
■ **"Міліцыя ў баях за Радзіму"**.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ **"Паміж Гомелем і Італіяй"**.
■ **"Масонская калекцыя са збораў В.Федаровіча"**.

Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ **"Медыцынская літаратура XIX — I пал. XX стст."**.
■ Выстаўка жывапісу Паліны Жукавай **"Планета радасці"**.
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ **"Пакой крывых лостэракаў"**.
■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.

ТЭАТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл.
Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ **"12 — "Трубадур"**
Дж.Вердзі.

■ **"13 — "Церам-церамак"**
І.Польскага.
■ **"13 — "Бахчысарайскі фантан"** Б.Асаф'ева.
■ **"18 — "Сільфіда"**
Х.Левенсхольда.
■ **"19 — "Травіята"**
Дж.Вердзі.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ**

ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44.
Тэл.: 334 60 08.
■ **"12 — "Што баліць?"**
Л.Агулянскага.
■ **"15 — "Сублімацыя любові"** А. Дэ Бенедэці.
■ **"19 — "Загадкавыя варыяцыі"**
Э.Э. Шміга.

**БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ **"12 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў"**
В.Ліванова,
Ю.Энціна.
■ **"12 — "Вясёлая**

ўдава" Ф.Легара.
■ **"13 — "Чырвоны каптуркы. Пакаленне NEXT"** А.Грыненка.
■ **"13 — "Мая жонка — ілгуня"** В.Іпына, В.Лукашова.
■ **"15 — "Адночы ў Чыкага"**.
■ **"15 — "Юнона і Авось"**
А.Рыбнікава.

**БЕЛАРУСКІ
ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212)
36 32 50.
■ **"12 — "Піліпка і ведзьма"**
С. Кавалёва.
■ **"13 — "Дыпытлівы слонік"** Р.Кіплінга.
■ **"15 — "Прынцэса і Свінапас"** Г.-Х. Андэрсена.